

**РОЗДІЛ 4 ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Олена БАРАННИК

*к. філол. н., доцент, завідувач
кафедри українознавства, документознавства
та інформаційної діяльності
Придніпровської державної академії
будівництва та архітектури;
<https://orcid.org/0000-0003-1410-5981>*

Лариса БОГУСЛАВСЬКА

*к. філол. н., доцент
кафедри українознавства, документознавства
та інформаційної діяльності
Придніпровської державної академії
будівництва та архітектури;
<https://orcid.org/0000-0003-1872-6064>*

Оксана ТКАЧ

*старший викладач
кафедри українознавства, документознавства
та інформаційної діяльності
Придніпровської державної академії
будівництва та архітектури
<https://orcid.org/0000-0002-8494-0774>*

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ГУМАНІТАРНОЇ СКЛАДОВОЇ**

Анотація. У роботі розглянуто практичні аспекти навчання українського мовлення. В умовах вторгнення російських військ на територію України багато людей виявили бажання навчитися спілкуватися українською мовою, у зв'язку з чим викладачі ДВНЗ ПДАБА запровадили формат онлайн-зустрічей для всіх охочих вивчати українську мову. У праці автори презентують розроблену систему заходів та узагальнюють актуальні питання щодо навчання

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

охочих вчити державну мову, аналізують результати проведених зустрічей, виявляють причини мовленнєвих труднощів та формують шляхи їх усунення.

Ключові слова: *онлайн-ініціатива, «РоЗУМІЙ і волоДІЙ», методика вивчення української мови, мовна норма, літературне мовлення, ситуативне мовлення, сторітелінг, сенкан, LearningApps, інтерактивність*

Говорячи про небажання українців спілкуватися російською мовою, слід зазначити, що ще до початку повномасштабної війни з російською федерацією російськомовне населення України почало активно відмовлятися від звичного спілкування російською і поступово переходити на українську. На державному рівні було запроваджено велику кількість освітньо-просвітницьких проєктів, проводилися флешмоби, організовувалися курси з вивчення української тощо. З початком повномасштабної війни бажання перейти на спілкування українською набуло масового характеру. Не лише молодь, для якої є типовою легка адаптація до нових обставин, почала активно вивчати мову й підвищувати рівень володіння нею, але й люди старшого віку намагалися й заговорити українською, незважаючи на те, що все своє життя не спілкувалися нею або мали досвід спілкування українською виключно в професійній сфері. Слід відзначити той факт, що вивчати українську виявили бажання також іноземці, які, опинившись в Україні, зокрема в її центральних та південно-східних регіонах, почали говорити на побутовому рівні російською, хоча й під час свого навчання у вищій школі в попередні роки вивчали українську. Цікавим був запит на вивчення української волонтерами сусідніх країн (Польща, Угорщина, Румунія) задля спілкування з біженцями з нашої країни.

Співробітники кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності й кафедри підготовки іноземних громадян вирішили допомогти всім охочим почати спілкуватися українською мовою або удосконалити рівень володіння нею й започаткували online-ініціативу, яка отримала оригінальну й наповнену глибоким смислом назву «РоЗУМІЙ і волоДІЙ». Модераторами ініціативи стали завідувач кафедрою українознавства, документознавства та інформаційної діяльності Баранник Олена Юріївна, доцент цієї ж

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

кафедри Богуславська Лариса Георгіївна, старший викладач Ткач Оксана Володимирівна та асистент Протасова Анастасія Миколаївна, а також завідувач кафедрою підготовки іноземних громадян Мамчич Інна Петрівна.

З метою розповсюдження інформації про зустрічі модераторами було створено канал в телеграмі під назвою «РоЗУМІЙ і волоДІЙ», посилання на який будь-який охочий отримував після заповнення реєстраційної гугл-форми, у якій проводилося опитування щодо рівня володіння мовою та цілей, що ставить людина перед собою, бажаючи відвідувати зустрічі.

У підсумку модератори зробили висновок, що задля зустрічей доведеться створити дві групи: метою першої є *навчання* слухачів мовленню українською мовою «з нуля», а мета другої – *удосконалення* рівня мовлення учасників. Робочі назви для груп дали відповідно «Бери й говори» й «Учи та щечечи». Слід зазначити, що охочих удосконалювати мовлення виявилось набагато більше, ніж учасників групи «Бери й говори», через що до проведення зустрічей було залучено чотири викладачі. Зустрічі проводилися в online-форматі двічі на тиждень. Попередньо з учасниками-слухачами було узгоджено найбільш зручний для них час.

Слід наголосити на тому, що модераторами не була запланована видача сертифікатів учасникам про проходження курсів підвищення кваліфікації після завершення курсу, у зв'язку з чим можна зробити висновок, що зустрічі відвідували виключно особи, що відчували серйозну потребу у вивченні української мови або підвищенні рівня володіння нею.

1 Організація навчального процесу в групі «Бери і говори», призначеній для вивчення української мови людьми, які не володіють українською мовою

Можливість приєднатися до групи «Бери і говори» використала невелика частина слухачів. На першу зустріч зібралось 10 учасників. Надалі кількість учасників коливалася від 5 до 7. На нашу думку, саме така кількість осіб є граничною для навчальної групи, де люди зібралися з метою оволодіння мовою, якою ніколи раніше не говорили. Реальні труднощі, пов'язані з доланням психологічного бар'єру «заговорити не так, як звично» і вперше висловити думку українською

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

мовою, були досить серйозними. Йшлося про незначний лексичний запас потенційних українських мовців, незнання специфіки вимови українських звуків.

Для початку роботи в групі було запропоновано познайомитися у формі невеликої гри. Модератор надавав усіляку підтримку, наголошуючи, що перші кроки в опануванні мови – це процес повільного й усвідомленого вимовляння слів. Учасники активно підтримували одне одного. Завдання полягало в тому, щоб обрати серед охочих вивчати мову когось одного і «подарувати» йому три слова, які б починалися на ту ж літеру, на яку починається ім'я. Форма гри може бути й дещо іншою: учасник добирає три слова, які починаються на ту ж літеру, з якої починається його ім'я, і «дарує» сусідові. Сусід має повторити назви своїх «подарунків» і створити подарунки для наступного учасника.

Оскільки заняття відбувалися в онлайн-просторі і проводилися на платформі Zoom, учасники бачили імена одне одного та вільно робили вибір. Початок гри дала модератор, оскільки реальний приклад завжди набагато краще мотивує, ніж найдетальніші пояснення щодо виконання завдання. Відповідно останній з учасників адресував свій «подарунок» модератору. Зробивши таке коло знайомства, модератор запропонувала до кожного подарунка додати хоча б одну ознаку, за бажання три. Наприклад: для Юлії подарунками біли *юність, юнак, юшка*. Відповідно прикметники до названих слів учасниця підбрала: *юність – мрійлива, чудова, світла; юнак – молодий, веселий, неодружений; юшка – смачна, свіжа, поживна*. Незважаючи на удавану простоту, подібна вправа вимагає досить серйозного напруження та активізує мовну діяльність кожного учасника.

Використання власного імені в процесі будь-якої гри чи невеликого завдання психологічно дуже ефективно, оскільки сприяє максимальному запам'ятовуванню розглядуваного матеріалу, а також сприяє створенню атмосфери довірливості та комфортності. Робота з такою формою знайомства настільки захопила учасників, що вони запропонували для домашнього завдання складання невеликої історії зі словами-подарунками. Наступна зустріч починалася саме з цих історій. Таким чином, кожен ще раз представляв себе перед групою і, окрім того, творчо продовжив знайомство-гру.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Головним завданням, яке необхідно було вирішувати на зустрічах із початківцями, було вироблення правильної вимови українських звуків. Робота здійснювалася наступним чином. Спочатку модератор надавав коротке роз'яснення щодо особливостей певного звуку, а далі кожен з учасників по черзі зачитував слово зі слайду, де презентувалися особливості вимови, і мав створити з цим словом коротке речення (рис. 1).

а

б

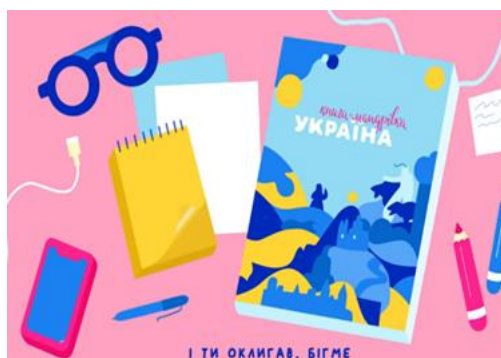
*Рис.1. Слайди для опрацювання вимови українських звуків:
а – розрізнення звуків [и]- [і]; б – розрізнення звуків [ц]- [ц']*

Така мінімальна робота активізувала творчу уяву та сприяла глибшому запам'ятовуванню особливостей української вимови.

Цікавим доповненням для знайомства зі специфікою українських звуків та українським алфавітом став «Реп про мову» на ютуб-каналі «Книга-мандрівка. Україна» (рис.2). По-перше, знайомство з каналом як з одним із сучасних джерел роботи з українським інтернет-продуктом викликало загальну зацікавленість, по-друге, мультиплікаційна візуалізація літер української абетки та вдало скомпонований текст, виконаний у стилі репу, додатково привернули увагу до буквенного та звукового складу української мови.

Для того щоб відпрацьовувати навички правильної вимови, необхідна практика. Оскільки можливості говоріння для початківців на перших заняттях були досить обмеженими, частина заняття відводилася для вироблення техніки читання. Тексти усмішок Остапа Вишні розбивалися на окремі речення, і учасники по черзі читали художній твір. Скрізь, де слова викликали труднощі з розумінням лексичного значення слова, робилася зупинка для витлумачення.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

а

б

Рис.2. «Реп про мову» з ютуб-каналу «Книга-мандрівка. Україна»:
а – загальне представлення каналу; б – ілюстрація до літери І

Коллективне прочитання частини художнього твору (рис. 3) засвідчило досить високу ефективність, оскільки вся група була в активному сприйнятті, тому що перехід від речення до речення забезпечував увагу та постійну активність кожного читця. Можливість почути особливості вимови через мовлення інших учасників «Бери і говори» дозволяла зосередитися на проблемних в артикуляції моментах і відпрацювати їх, тому що модератор зупиняла читання, озвучувала правильну вимову того чи іншого звуку і просила учасника ще раз прочитати речення, дотримуючись правил вимови українських звуків.

ЧИТАЄМО КЛАСИКУ – ОСТАП
ВИШНЯ «МОЯ АВТОБІОГРАФІЯ»

- У мене нема жодного сумніву в тому, що я народився, хоч і під час мого появи на світ білий і потім — років, мабуть, із десять підряд — мати казали, що мене витягли з колодязя, коли напували корову Оришку.
- Трапилася ця подія 1 листопада (ст. стилю) 1889 року в містечку Груні, Зіньківського повіту на Полтавщині...
- Власне, подія ця трапилася не в самому містечку, а в хуторі Чечві, біля Груні, в маєткові поміщиків фон Рот, де мій батько працював у панів.
- Умови для мого розвитку були підходящі. З одного боку — колиска з вервечками, з другого боку — материні груди. Трішки посеш, трішки поспиш — і ростеш собі помаленьку.
- Так ото й пішло, значить: їси — ростеш, потім ростеш — їси.
- Батьки мої були як узагалі батьки.

Рис.3. Приклад слайду, де наведено частину художнього тексту, розбитого на окремі речення для колективного читання

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Для організації живого спілкування надзвичайно важливим прийомом є створення історій. У сучасному педагогічному процесі це навіть отримало окрему назву – сторітелінг.

Мистецтво сторітелінгу – це один із найприродніших і водночас найефективніших способів надати навчальному процесу особливої якості. Сторітелінг – це творча розповідь. На відміну від фактичної розповіді (переказу, опису по пам'яті), яка ґрунтується на роботі сприймання, пам'яті, відтворювальної уяви, в основі творчих розповідей лежить робота творчої уяви. Обов'язковими компонентами такої розповіді мають бути самостійно створювані учнем, студентом чи слухачем розмовної групи нові образи, ситуації, дії. При цьому оповідач безпосередньо використовує свій набутий досвід, знання, але по-новому комбінує їх відповідно до запропонованого комунікативного завдання.

Активно задіяні були такі різновиди сторітелінгу, як культурний (розповіді про загальнолюдські, національні, родинні цінності) та особистий (власний досвід переживання різних життєвих ситуацій).

Сторітелінгом зацікавлені педагоги та психологи у всьому світі, оскільки пояснення матеріалу у формі розповіді історій розвиває уяву, логіку та підвищує рівень культурної освіти. Сторітелінг може бути застосований у будь-якому місці та в будь-який час. Історії дозволяють розповісти про те, як приймаються рішення та будуються стосунки. Через обмін історіями вибудовуються емоційні зв'язки, що дуже важливо у роботі постійної групи.

Створення історій на зустрічах групи «Бери і говори» пропонувалося здійснювати такими способами:

- за кумедними фото;

- за картинами-загадками та картинами-ілюзіями (роботи Джузеппе Арчимбольдо, Сальвадора Далі, Стівена Гарднера, Октавіо Окампо, Олега Шупляка) (рис. 4, 5);

- за фотографіями мальовничих місць світу та України (рис. 6).

Усі типи складання історій викликали зацікавленість у слухачів. Робота з кумедними фото була досить емоційною, і в ній ефективно спрацював принцип колективного формування. Один з учасників групи розпочинав розповідь, далі за бажанням інші підхоплювали розмову і пропонували різні варіанти розвитку сюжету, наступний слухач групи створював фінал. Таким чином, кожен учасник групи

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

працював над історією і поруч з навичками активного говоріння ще й набував досвіду колективної взаємодії.

*Рис.4. Двопланові картини:
а, б – «Мені тринадцятий минало» Олега Щупляка*

*Рис.5. Двопланові картини:
«Голова і корзина з фруктами» Джузеппе Арчимбольдо*

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У розшифруванні асоціацій кожен учасник групи створював свою версію історії самостійно. Під час роботи з фотографіями мальовничих місць світу та України до кожного зображення додавався короткий опис, тому поруч з розповіддю про побачене оповідачі озвучували готові тексти, відпрацьовуючи навички техніки читання.

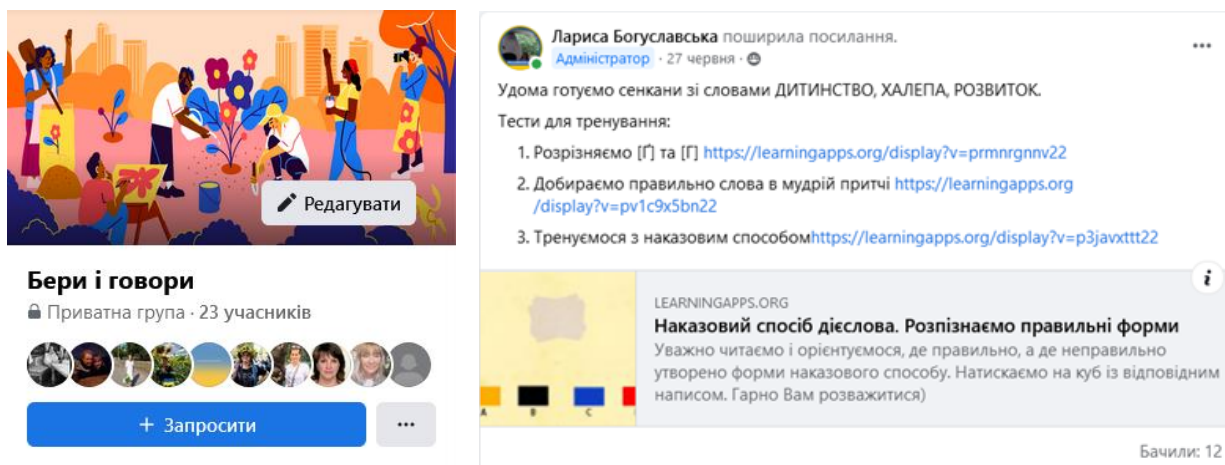

*Рис.6. Фото мальовничих місць:
а – острів Сонтора, Ємен;
б – яблуня-колонія з м.Кролевець Сумської обл.*

Варто зазначити, що поруч із безпосереднім проведенням зустрічей для всіх охочих вивчати українську мову в соціальній мережі «Фейсбук» було створено закриту групу «Бери і говори» (рис.7), куди спочатку доєдналися безпосередні учасники, а пізніше долучилися знайомі тих людей, хто проходив навчання. Загалом кількість осіб, які переглядали матеріали та виконували запропоновані вправи, склала 22 людини.

Оскільки читання курсу та робота з різним форматом навчальних матеріалів мали характер апробація, група була закритою. Проте учасники групи засвідчили досить високий рівень активності. Вони переглядали записи зустрічей, виконували запропоновані домашні завдання.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

а

б

Рис.7. Сторінка закритої групи «Бери і говори» в соціальній мережі «Фейсбук»:

а – загальний вигляд сторінки; б – приклад домашнього завдання

Для всіх, хто увійшов до закритої групи, було відкрито такі можливості:

- переглядати повний запис проведених занять;
- переглядати презентації тієї теми з граматики української мови, яка розглядалася на занятті;
- виконувати домашні завдання (не обмежений у часі і кількості спроб доступ до вправ);
- задавати питання чи коментувати розміщений матеріал.

Основною формою активності став перегляд матеріалів та долучення до виконання домашніх завдань. Кожен допис отримував в середньому від 12 до 16 переглядів.

Особливістю домашніх завдань було складання сенканів та виконання вправ із застосунку Learning Apps.

Сенкан є одним із прийомів критичного мислення і водночас це вільна творчість, що передбачає створення лаконічних формулювань з теми вивчення, ґрунтуючись на основних принципах віршування. Така поетична форма складається з 5 неримованих рядків, написання кожного з яких підпорядковане чітким правилам.

Сенкан – це вірш, що складається з 5 рядків. Слово «сенкан» походить від французького слова «п'ять» і позначає вірш у п'ять рядків.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1 рядок – слово, яке позначає тему (іменник)

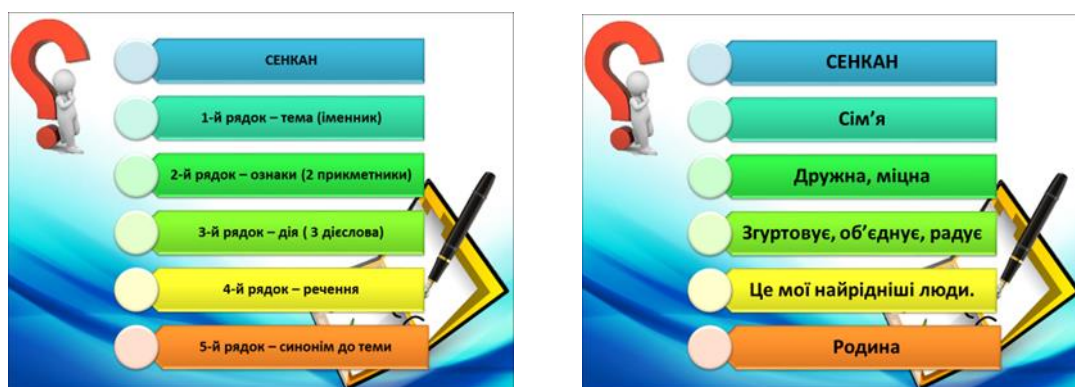
2 рядок – це опис теми, який складається з 2 слів (два прикметники)

3 рядок – дія, пов'язана з темою, складається з 3 слів (це дієслова).

4 рядок є фразою, яка складається з чотирьох слів і висловлює ставлення до теми, почуття з приводу обговорюваного.

5 рядок – це одне слово-синонім до першого слова, у ньому висловлюється сутність теми, робиться своєрідний підсумок або висловлюється головна думка щодо розглядуваного слова.

Слова не мають повторюватися, і не мають бути спільнокореневими.

а

б

Рис.8. Фото слайдів із поясненням принципу побудови сенкана:

а – ілюстрація структури сенкана;

б – приклад сенкана до слова «сім'я»

Робота із сенканами мала постійний характер. І кожне заняття розпочиналося з того, що учасники по черзі зачитували свої творчі роботи. Працювала вся група з одними й тими ж словами, але різноманітність асоціацій та способів мислення приємно вражала і надихала кожного підготувати свій мініпроект якнайкраще. Оскільки сама природа сенкану полягає в прагненні до лаконічної форми, яка б вмістила думки, почуття, емоції, асоціації, то застосування цього методу роботи стало швидким і водночас потужним інструментом зворотного зв'язку (рис.8).

Окремо хотілося б зупинитися на потенціалі інтерактивних вправ. Сучасний простір інтернет-мережі пропонує досить широкий вибір застосунків, але вибір було зроблено на користь електронного освітнього сервісу Learning Apps, про який далі піде розмова.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мобільні застосунки й технології стали невід'ємною частиною повсякденного життя сучасної людини. У різноманітних гаджетах використовуються електронні додатки, що швидко розвиваються та охоплюють усе більше життєвих сфер. Ці застосунки можна використовувати не лише для міжособистісної комунікації, а й для ефективного вивчення мови. Тому під час створення сучасного ефективного навчального середовища, створюваного у віртуальному просторі, у пригоді стають нові електронні освітні ресурси, адаптування яких є досить гнучким і відкриває широкі можливості як для колективної роботи, так і для самостійного відпрацювання навичок володіння українською мовою.

На сьогодні розроблено цілу низку електронних освітніх додатків, які можна досить продуктивно використовувати під час викладання мовних курсів. Одним з них є сервіс LearningApps – загальнодоступний додаток Web 2.0, розроблений спеціально для підтримки процесу навчання й викладання за допомоги інтерактивних мультимедійних модулів.

LearningApps.org є сервісом для підтримки процесів навчання та викладання за допомогою невеликих інтерактивних модулів. Ці модулі можуть використовуватись безпосередньо як навчальні ресурси або для самостійної роботи. Метою роботи є створення загальнодоступної бібліотеки незалежних блоків, придатних для повторного використання та змін. Блоки (вони на сервісі називаються Вправами) не включені до жодного конкретного сценарію чи програми, тому вони не розглядаються як цілісні уроки чи завдання, натомість їх можна використати в будь-якому доречному методичному сценарії

Цей сервіс було створено вченими декількох європейських університетів: Університету освіти м.Берн (Швейцарія), Університету м. Майнц та Університету м. Циттау й м.Гьорлиц (Німеччина).

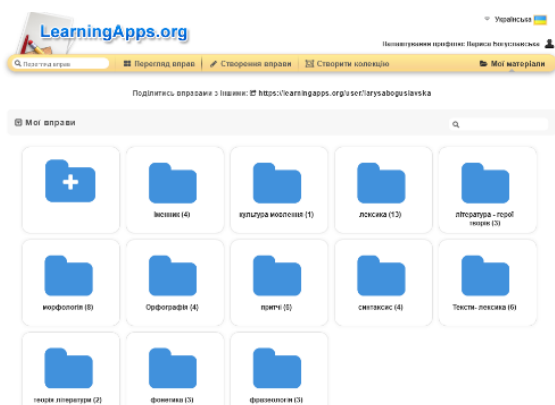
Серед 22 мов можна обрати українську як мову завдання і мову клавіатури для тих завдань, де передбачено запис слова чи відгадування літер, що входять до складу слова.

Застосунок LearningApps містить низку шаблонів (рис.9), які можна умовно розподілити на безпосередньо навчальні («Знайти пару», «Класифікація», «Хронологічна лінійка», «Простий порядок», «Введення тексту», «Сортування картинок», «Вікторина з правом вибору відповіді», «Заповнення пропусків», «Аудіо/відео контент») і

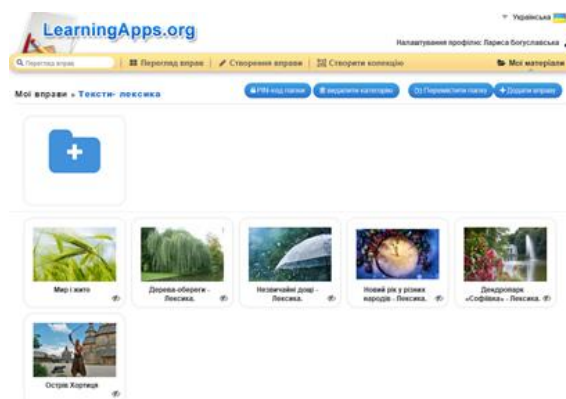
РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

навчально-ігрові («Хто хоче стать мільйонером?», «Пазл «Відгадай-о», «Кросворд», «Слова з букв», «Шибениця», «Перегони», «Парочки»). Шаблони другої групи дозволяють викладати навчальний матеріал в ігровій формі, що підвищує інтерес до вивчення української мови й перелаштовує учнів, студентів чи слухачів рохмовної групи на захопливий для них різновид діяльності. Практично всі шаблони сервісу LearningApps можна наповнити відео- й аудіоматеріалом, що дає можливість задіяти більше органів сприйняття інформації й максимально її візуалізувати.

Для роботи з освітнім застосунком LearningApps викладачу треба зареєструватися на сайті <https://learningapps.org> і ввести списки своїх навчальних груп (вкладення «Мої класи»). Для кожного студента автоматично будуть згенеровані логін і пароль, необхідні для доступу до навчальних завдань (вкладення «Акаунти учнів»). Викладач може використовувати вже наявні завдання (вкладення «Усі вправи») або створити свої інтерактивні вправи за допомоги готових шаблонів (вкладення «Нова вправа»). Завдання можна розподілити за тематичними папками, які потім розміщуються в робочих папках навчальних груп (вкладення «Папка класу»), щоб вони стали доступними для виконання. Усі створені і/або відібрані викладачем завдання зберігаються в його особистому онлайн кабінеті (вкладення «Мої матеріали»).

а

б

Рис.9. Приклад сторінки викладача із застосунку Learning Apps, де матеріал погруповано в папки:

а – загальний вигляд сторінки викладача;

б – розгорнутий вміст однієї з папок

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Технічні можливості ресурсу дозволяють оперативно редагувати і розміщувати завдання, а також коригувати їх кількість залежно від рівня підготовки групи. Виконувати вправи можна як з комп'ютера, так і з ноутбука, планшета, смартфона. Викладач має можливість відслідковувати, які завдання, коли і за який час були виконані учнями, студентами чи слухачами розмовної групи (вкладення «Статистика»).

Відзначимо, що вправи, створені за допомоги LearningApps, можуть бути корисними на заняттях з української мови і для викладу нового лексичного й граматичного матеріалу, і для закріплення вивченої теми та перевірки розуміння правильного слововживання.

Додаток LearningApps зручний тим, що його можна використовувати на будь-якому етапі заняття. Однією з безумовних переваг застосунку є те, що завдання, створені за допомоги цього електронного освітнього сервісу, можуть бути активно використані під час домашнього опрацювання важливих мовних тем, навіть специфіки звукової будови мови (розрізнення звуків [г] і [ґ], особливості вимови ненаголошених голосних, явище уподібнення приголосних).

Головна зручність будь-якої вправи, створеної на основі застосунку LearningApps, полягає в тому, що її можна виконувати необмежену кількість разів. Невеликий обсяг роботи, вільне планування часу для виконання завдань, можливість відразу бачити правильно та неправильно надані відповіді, можливість скористатися підказками, які надаються у разі проходження вправ з підвищеним рівнем складності, – усе це перетворює роботу з мовою, яка є досить складною на перших етапах засвоєння, досить легкою та захопливою. Принцип гри, покладений в основу більшості завдань, яскраве візуальне оформлення сприяють тому, що вправи виконуються легко, а ефективність опрацювання мовного матеріалу досить висока.

До переваг освітнього додатка LearningApps належить:

- дозволяє викладачеві розробляти власні форми завдання, враховуючи опрацьований під час заняття навчальний матеріал, а також дає широкі можливості використання вже готових різноманітних завдань;
- додає різноманітності до навчальної діяльності, ефективно доповнює базові програмові матеріали підручника чи посібника;
- забезпечує викладача та студента/учня/слухача курсів сучасним ілюстративним контентом;

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

- не викликає технічних труднощів під час виконання вправ;
- характеризується інтерактивністю, мобільністю й простотою навігації.

Застосування додатку LearningApps в процесі вивчення української мови дає можливість модернізувати традиційні форми подання навчального матеріалу і вправ, стимулювати пізнавальну активність учасників навчального процесу, значно покращити ефективність засвоєння базових правил та сприяти виробленню навичок грамотного письма і правильного слововживання.

В основному вправи із застосунку LearningApps здавалися як додаткова можливість повторити тему, аналізовану під час зустрічей розмовної групи «Бери і говори». На початку наступного заняття виділявся час для обговорення завдань і тих, складнощів, з якими зіткнулися учасники групи.

Вправи суттєво різнилися за принципами виконання, але кожна викликала зацікавленість та сприяла поглибленню отриманих знань. Наприклад, після детального розгляду різниці лексичного значення слів «бік» і «сторона» та з'ясування особливостей називання часових проміжків в українській мові на заняття відпрацьовувалися практичні навички правильного слововживання. Анімаційні методи демонстрації презентації дозволяють виводити на екран окремі речення поступово, а не всі відразу. Учасники спочатку бачили речення, де слово чи словосполучення було використано неправильно, згадували розглянуті правила і пропонували власні варіанти відредагованих речень. Після цього на екран виводилося речення, що відповідало лексичним та стилістичним нормам української мови.

ГОВОРІМО ПРАВИЛЬНО ~~ВІРНО~~

- **З однієї сторони**, треба планувати життя.
 - **З одного боку**, треба планувати життя.
- **З другої сторони**, усього не можна передбачити.
 - **З іншого боку**, усього не можна передбачити.
- Потрібен контроль **зі сторони** іноземних і міжнародних організацій.
 - Потрібен контроль **з боку** іноземних і міжнародних організацій.
- Треба чітко визначити представників **з обох боків**.
 - Треба чітко визначити представників **з обох сторін**.
- Бажано розглянути **різні боки** цього складного питання.
 - Бажано розглянути **різні сторони** цього складного питання.

а

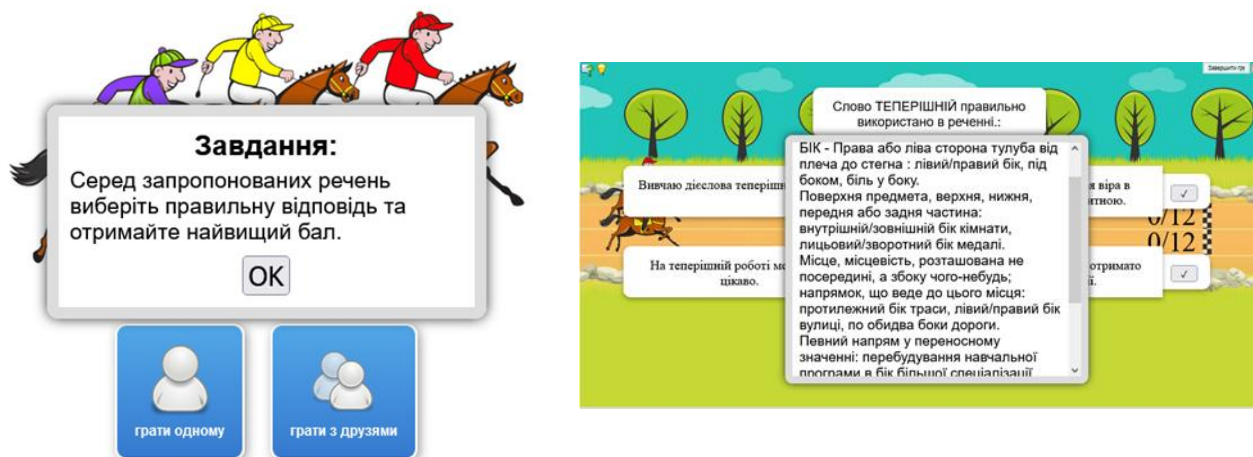
РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

б

Рис.10. Слайди презентації, що ілюструють роботу з лексикою:
а – розрізнення слів «бік-сторона»;
б – правильні форми називання року

Для домашнього закріплення лексичної роботи була запропонована вправа «Перегони». Особливістю завдання є те, що його можна проходити як самотійно, так і з друзями. Такий вибір відразу з'являється на екрані застосунку. Оскільки робота з лексикою досить часто потребує додаткових знань і пояснень, то вправа містить коментарі, що легко відкриваються, якщо виконавець хоче пригадати особливості вживання того чи іншого слова (рис.10).

а

б

Рис.11. Вправа «Перегони»: а – вибір форми участі у завданні;
б – лексичний коментар до завдання

Стандартно перегони складаються з 12 етапів, де кожен етап передбачає вибір серед запропонованих чотирьох варіантів лише одного правильного або неправильного. Будь-яка одноманітність

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

формулювання умови зменшує ефективність виконання вправи, тому увага виконавців завдання активізується різними формами лексичної роботи. Після наданої відповіді відразу ж можна бачити, вдалим чи хибним був вибір. Окрім того, на кожній картинці можна відразу простежувати ефективність проходження всього завдання у вигляді цифрового співвідношення (наприклад, 3/12 – тобто 3 правильні відповіді з 12), що забезпечує чіткий самоконтроль для виконавця. Вправу можна проходити у вільному режимі, тому що обмежень часу для роздумів не встановлювалося (рис.11, 12).

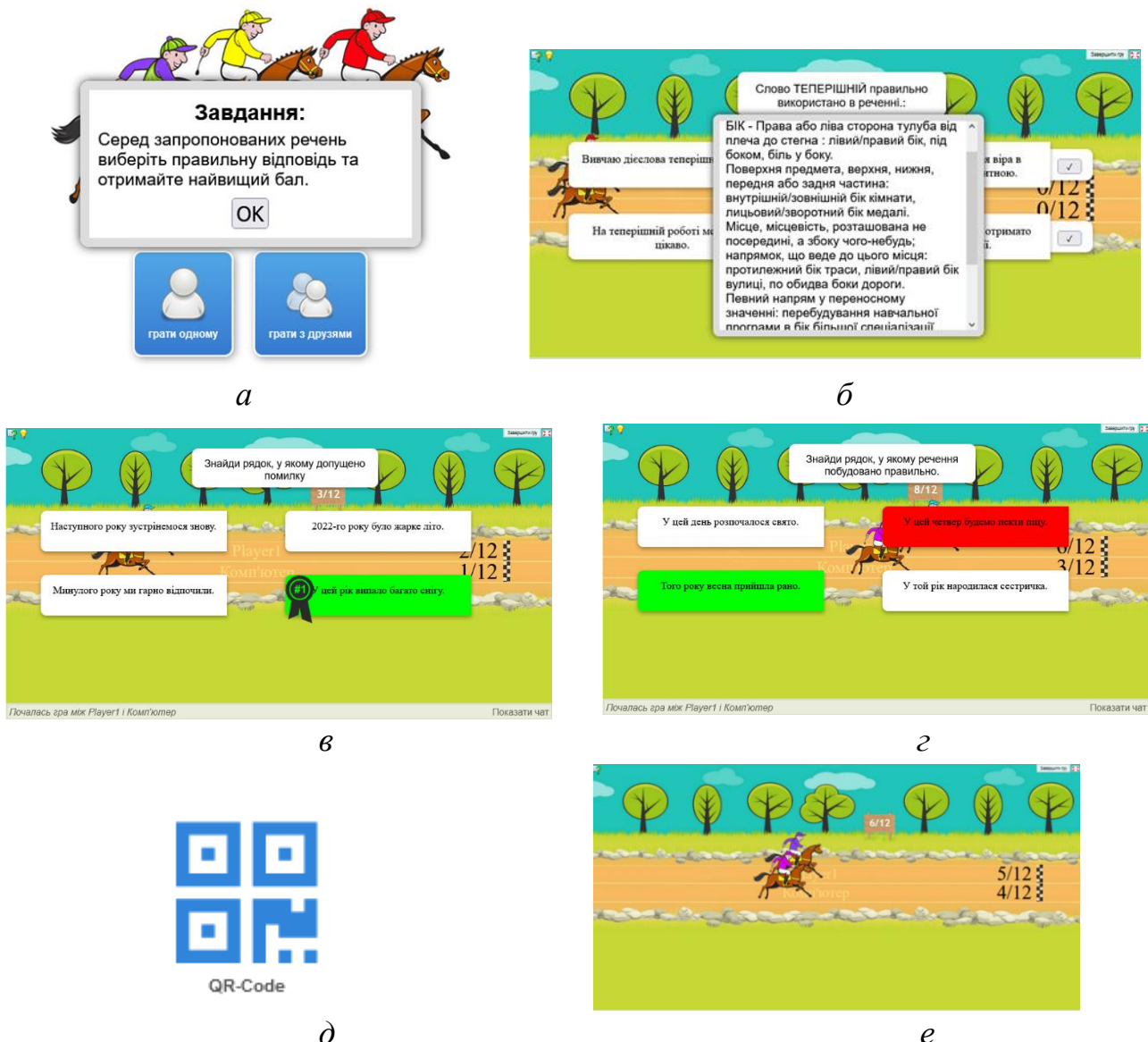

Рис.12. Вправа «Перегони»:

а – вибір форми участі в завдання; б – лексичний коментар до завдання; в – зображення після правильної відповіді; г – зображення після неправильної відповіді; д – QR-код вправи; е – цифрові виміри ефективності виконання вправи.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Це ж стосується і кількості спроб. Додатковою зручністю завдання є те, що застосунок автоматично створює для вправи QR-код.

Високу ефективність засвідчила вправа, умовою виконання якої є розподіл на групи. Під час відпрацювання особливостей української вимови особливої уваги потребує робота зі звуками [r] і [r̥]. З ними учасники групи «Бери і говори» найдовше мали проблеми, тому що звичним для російськомовних людей є сплутування рідко вживаного проривного звуку [r̥] з глотковим звуком [r], не властивим для російської мови. В українській мові різниця між цими двома звуками фіксується на письмі різними літерами ґ та ґ́ (рис.13). Для додаткового відпрацювання навичок щодо розрізнення таких звуків і було запропоновано домашню вправу на розподіл слів. Візуальне оформлення вправи досить просте і ситуативно зрозуміле. За умови надання правильної відповіді над кубом з'являється смайлик. Якщо відповідь надано неправильно, контур зеленої стрілки стає червоним.

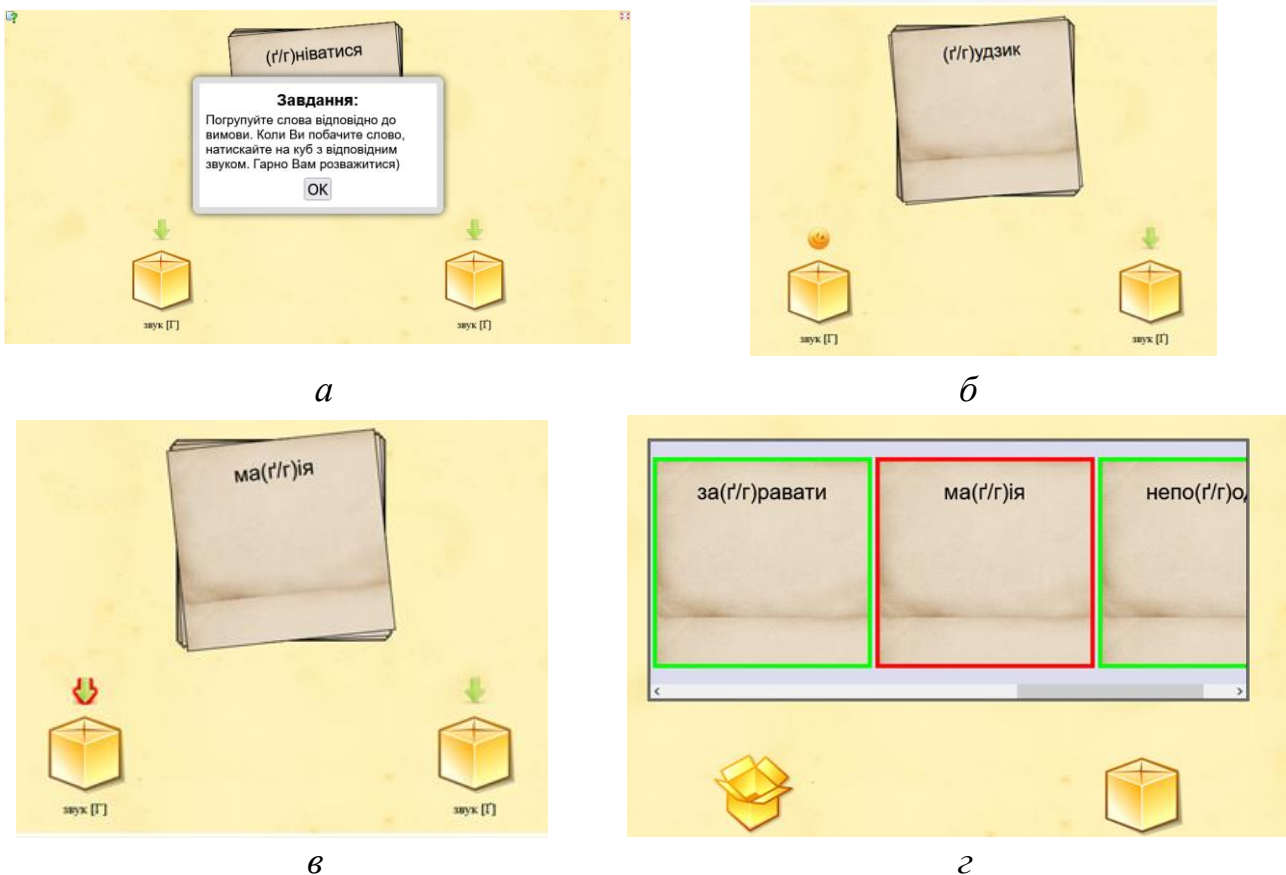
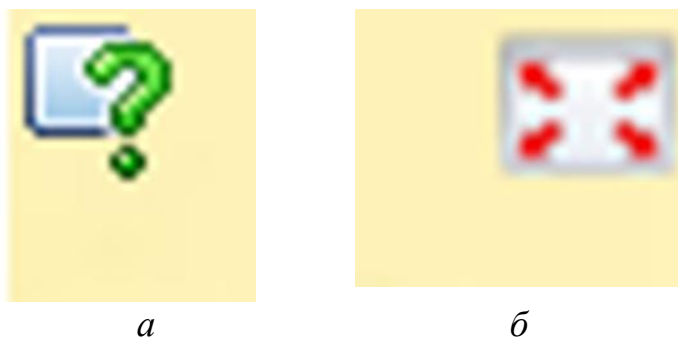

Рис.13. Вправа на розподіл літер ґ та ґ́:

- а – вибір форми участі в завдання; б – лексичний коментар до завдання;*
- в – зображення після правильної відповіді;*
- г – зображення після неправильної відповіді.*

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кожна вправа в застосунку LearningApps має дуже зручну у використанні систему позначок, що допомагають під час виконання вправи. Знак, що міститься у верхньому лівому куті ігрового поля, дає можливість нагадати умови виконання завдання, тобто прочитати опис роботи, який формується як алгоритм дій для проходження всієї вправи. Позначка знаходиться у верхньому правому куті ігрового поля. Натиснувши на позначку, можна розгорнути ігрове поле на весь екран, що особливо зручно, коли вправа виконується на телефоні чи смартфоні.

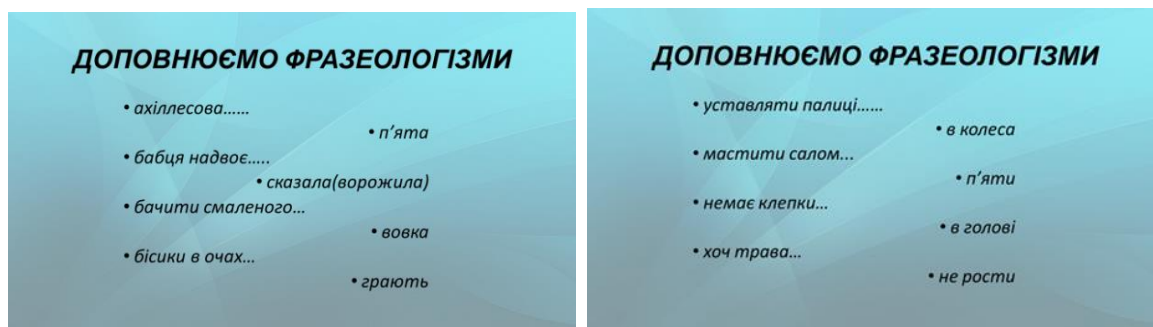
*Рис.14. Позначки застосунку LearningApps:
а – позначка для відтворення умов виконання вправи;
б – позначка для розгортання ігрового поля на весь екран*

Після завершення завдання можна натиснути на категорію (у нашому випадку це куб зі звуком [Г] або куб зі звуком [Г]). Після такого клацання відкривається стрічка відповідей, переглядаючи які можна ще раз побачити, де було надано правильну відповідь, а де було допущено помилку. Загальноприйняте для застосунку використання зеленого кольору для правильних відповідей і червоного кольору – для неправильних дозволить побачити хід власної роботи. На рисунку видно, що розпакованим є лівий куб, тобто куб зі звуком [Г]. Візуальний прийом переведення разової ситуації вибору в стрічку також сприяє кращому запам'ятовуванню правила і фіксації уваги на тих випадках, де було зроблено помилку (рис.14).

Важливою частиною опрацювання лексичного багатства української мови стала робота з фразеологією. Ідіоми тісно пов'язані з усіма одиницями мови: лексичними, фонетичними, морфологічними, синтаксичними, тому робота з ними також завжди носить комплексний характер. Одним з постійних навчальних завдань під час роботи групи «Бери і говори» було опрацювання фразеологічного матеріалу таким

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

чином: слухачі по черзі читали першу частину фразеологічного виразу, далі необхідно було озвучити його продовження. Анімаційна складова презентації дозволяла виводити на екран продовження вже після того, як відповідь була надана (рис.15). Після встановлення повного складу фразеологізму необхідно було скласти з ним речення, де б лексичне значення стійкого вислову розкривалося б повною мірою.

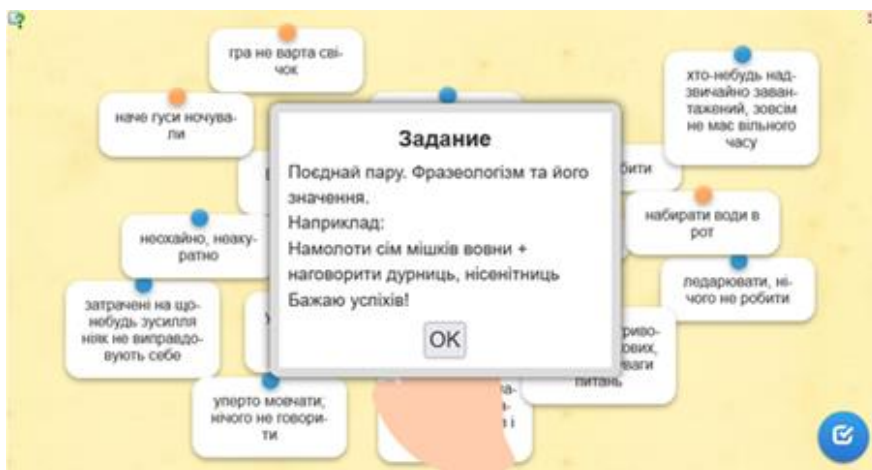
а

б

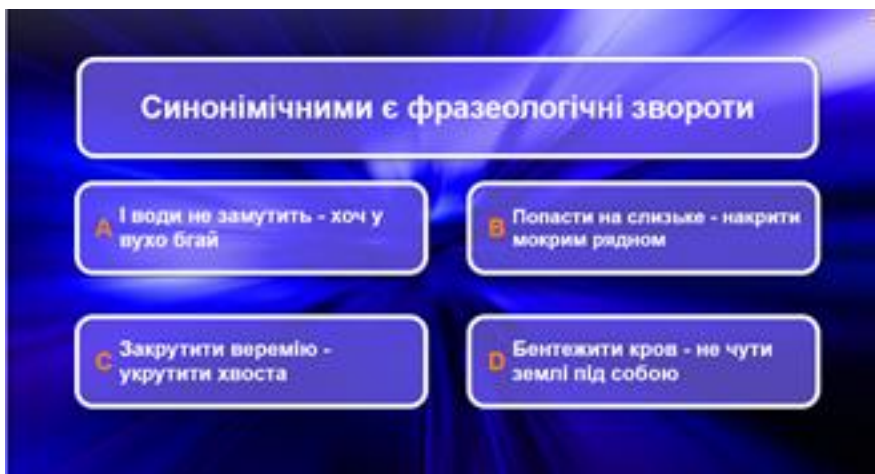
Рис.15. а, б - слайди презентації, що ілюструють роботу з фразеологізмами

Застосунок LearningApps в роботі з лексикою дає широкі можливості для вдосконалення навичок правильного слововживання та вироблення активного словникового запасу. Для домашніх завдань слухачам групи «Бери і говори» пропонувалися вправи спеціалізованого спрямування: установлення відповідностей; проходження шести етапів гри «Хто хоче стати мільйонером», у якій кожна правильна відповідь приводить до перемоги, а похибка означає кінець гри і пропозицію почати заново; комплексна робота із фразеологізмами, що містять числівники, коли не треба не просто відгадати правильну форму слова, але й грамотно вписати форму числівника у спеціально відведене для цього поле. Робота з фразеологізмами завжди була дуже емоційною та викликала щире зацікавлення з боку учасників. Форма домашнього завдання спонукала здійснювати самостійну пошукову роботу, так що відгуки завжди були схвальними.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

а

б

в

Рис.16. Вправа з фразеологізмами: а – завдання на пошук відповідностей між фразеологізмом та його значенням; б – один з етапів проходження гри «Хто хоче стати мільйонером»; в – завдання на вписування слів у фразеологічні звороти

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Певний час застосунок LearningApps не мав української розкладки на клавіатурі, але додавання українського інтерфейсу та можливостей набирати тексти українською розширили можливості використання вправ, які процес виконання максимально наближують до запису слова. Друкування літер носить ігровий характер: навіть якщо значення фразеологізму цілком не відоме, простим перебиранням варіантів літер можна поступово «скласти» пошукувану відповідь, бо натискання на літеру, що міститься у слові, веде до автоматичного відкривання її на своєму місці (рис.16).

Натискання літери, яка міститься в пошукуваному слові, відкриває відразу всі позиції, де буква вживана. Кількість натискань не обмежується, як не обмежується час виконання вправи. Тобто коли відповідь сумнівна або незрозуміла, можна шляхом поступового натискання різних літер дібратися до варіанту, коли всі необхідні літери буде відкрито. Для зручності літера, яка дійсно була використана в написанні слова, закреслюється. Такий алгоритм сприяє виробленню навичок грамотного письма, оскільки фіксація щоразу відбувається на окремих літерах-складниках.

Питання демонструються у випадковому порядку, але можливий і той порядок, якого було дотримано під час укладання завдань. Ці питання викладач легко може регулювати за допомогою відповідної позначки для вибору режиму дій. Легко регулюється обсяг вправи, коли кількість варіантів може варіюватися від 3 до 12. Вважаємо, що більшу кількість запитань для такого запитання розміщувати не варто.

Безумовна ефективність глибоко опрацювання завдань з фразеології дуже важливе під час опанування мови, тому що таке навчання має виразно екстралінгвістичний принцип, що «відображає виховний і розвивальний характер сталих висловів; з'ясовує їх лінгвокультурологічний потенціал, пов'язаний із народним світоглядом, поведінкою українців як носіїв національного характеру» [1].

Увесь опрацьований під час домашнього завдання матеріал аналізувався на початку наступного заняття, додатковою роботою для розгляду фразеологізмів завжди була вимога створювати з кожним фразеологізмом речення. Це не потребує багато часу, але порівняння тих прикладів, які наводили слухачі групи «Бери і говори», давало

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

можливості додатково відстежити особливості багатозначності, синонімії та антонімії фразеологізмів (рис.17).

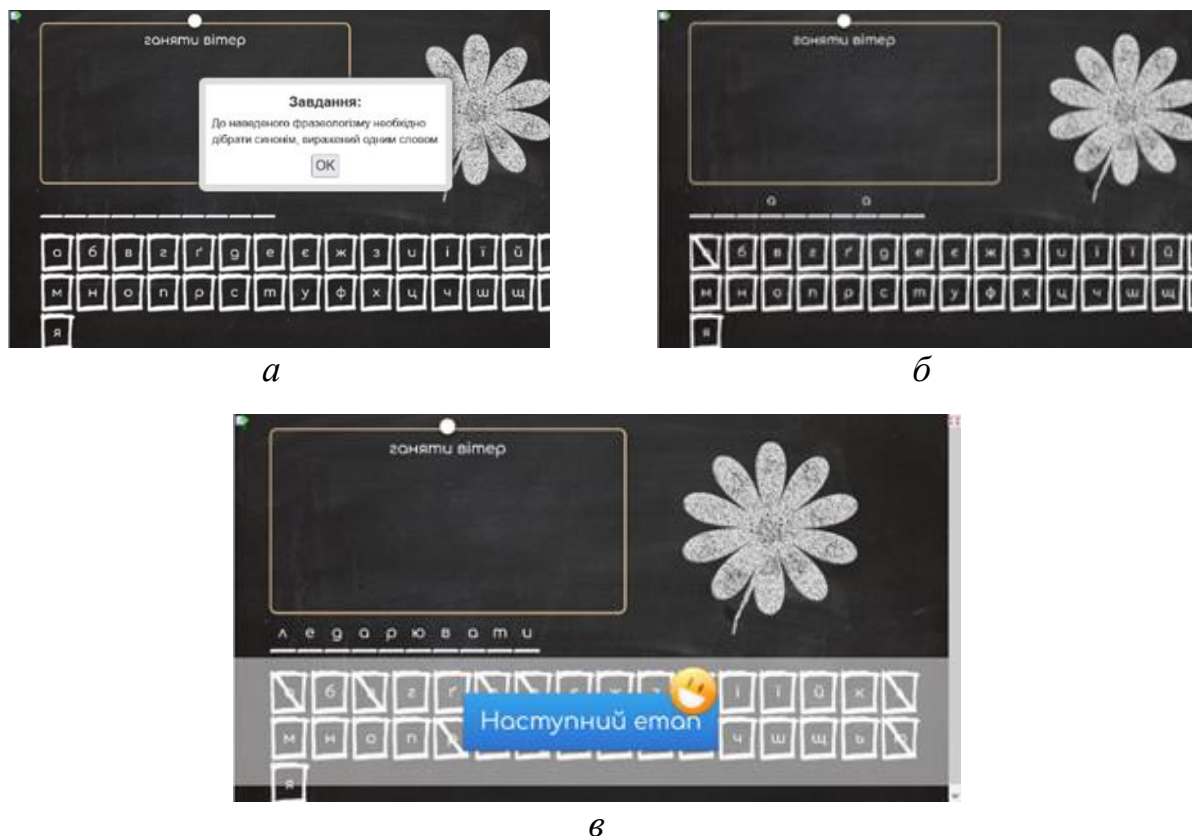

Рис.17. Вправа з фразеологізмами:

а – умова для виконання завдання; б – слайд із відкритою літерою «А» (обидві літери у слові відкрилися на своїх місцях, на клавіатурі використану літеру закреслено)

Вагомим суспільним запитом, який з'явився в країні в цей надскладний період воєнного протистояння, стала потреба вивчення державної мови, викладачі кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності і кафедри підготовки іноземних громадян вирішили об'єднатися і створити формат онлайн-зустрічей для всіх охочих вивчати українську мову. Запис на зустрічі було розміщено на сайті ПДАБА й у соціальних мережах викладачів. Відгук виявився досить широким, і в результаті протягом червня було організовано роботу з вивчення та популяризації української мови в чотирьох групах. Одна група була створена для тих, хто тільки розпочав опанування державної мови, три інші групи почали збирати людей, які вже активно послуговувалися українською в професійній

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

діяльності. Реєстраційна форма запису дозволила чітко структурувати роботу, розподілити охочих за рівнем володіння мови і за тими запитами, які було висловлено. Онлайн-зустрічі відбувалися двічі на тиждень. Важливо відзначити, що запис зустрічі був відкритий для тих учасників, які з певних причин не могли бути присутніми, що дозволяло підтримувати зацікавленість й активну участь у спільному науково-популярному онлайн-просторі. Додатково для всіх, хто цікавився національною літературою та мистецтвом, було організовано раз на тиждень «Мистецькі посиденьки», де можна було обговорити класику українського кіно та літератури.

Досвід науково-популярної діяльності в онлайн-просторі засвідчив перспективність та актуальність подібного різновиду роботи. Такий формат має потужну виховну та освітню ресурсність і сприяє формуванню національно свідомої спільноти людей.

2 Організація навчального процесу в групі «Учи та щечечи», призначеній для покращення рівня мовлення українською мовою

У групах «Учи та щечечи», зустрічі в яких відбувалися одночасно двічі на тиждень з трьома різними модераторами, у середньому були присутніми від шести до дванадцяти осіб. Слід зазначити, що після проведення буквально перших занять модератори дійшли висновку, що подібну роботу в групах навчання мови варто проводити з якомога меншою кількістю осіб. Специфікою подібного навчання є так фактори:

виключно усний формат зустрічей з необхідністю надати слово кожному учаснику;

наявність завдань типу «Створи історію» або «Поговорімо на тему...», під час виконання яких необхідно надати слово кожному учаснику, що не дає можливості урізноманітнити зустрічі великою кількістю завдань і, відповідно, зробити зустріч динамічною й цікавою;

слухачами є свідомі люди, часто амбіційні, такі, що займають високі посади в професійній діяльності, через що для них є звичним одноосібне оволодіння увагою аудиторії й позиція «слухайте мене».

«Найкомфортнішою» кількістю учасників-слухачів для аналізованої роботи вважаємо кількість до 8 осіб.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Далі наведемо типи завдань, що пропонувалися слухачам під час зустрічей, та короткий аналіз їхньої практичної ефективності. Також спробуємо виявити недоліки деяких із завдань і окреслити способи їх усунення та шляхи підвищення якості знань слухачів.

Умовно кожен зустріч можна поділити на кілька частин, відповідно до чого вправи, запропоновані учасникам, мали на меті вирішення таких завдань:

вправи на тренування артикуляційного апарату, подолання дикційних труднощів;

вправи на уникнення орфоепічних та акцентуаційних огріхів;

вправи збільшення лексичного запасу;

вправи на ліквідацію типових граматичних помилок у мовленні;

вправи на вироблення навичок експромтного, ситуаційного мовлення;

вправи на переклад текстів українською мовою;

інші завдання.

Відомо, що під час вивчення мови важливим аспектом є насамперед освоєння вимови притаманних їй звуків та звукосполучень. Комунікативні завдання не можуть бути розв'язані ідеально, якщо мають недосконалу форму, тобто не відповідають орфоепічним нормам мови. Зважаючи на це, модератори ініціативи було заплановано щоразу на початку заняття обов'язково приділяти увагу законам усного українського мовлення та поступово досягати оволодіння слухачами навичками правильної української вимови. Крім цього, «проведення дикційних вправ у колективі має свої переваги: виробляються навички слухати партнера, вміння відрізнити правильну вимову від неправильної, в процесі тренувань створюється атмосфера мовного спілкування» [2].

Так, на удосконалення правил літературної вимови модератори пропонували слухачам

інформацію про типи мовленнєвих помилок, загальні правила наголошування слів в українській мові, правила вимови тих чи інших звуків та звукосполучень;

завдання, що мали на меті уникнення описаних помилок, тренування правильної вимови та наголошування.

Зокрема, під час перших зустрічей слухачі дізналися про деякі принципи наголошування слів в українській мові, а також про те, як

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

потрібно діяти, якщо виникають сумніви щодо місця наголосу в слові. Слухачам також було запропоновано до перегляду відео про лайфхаки щодо швидкого вивчення складних випадків наголошування слів [3] (рис.18).

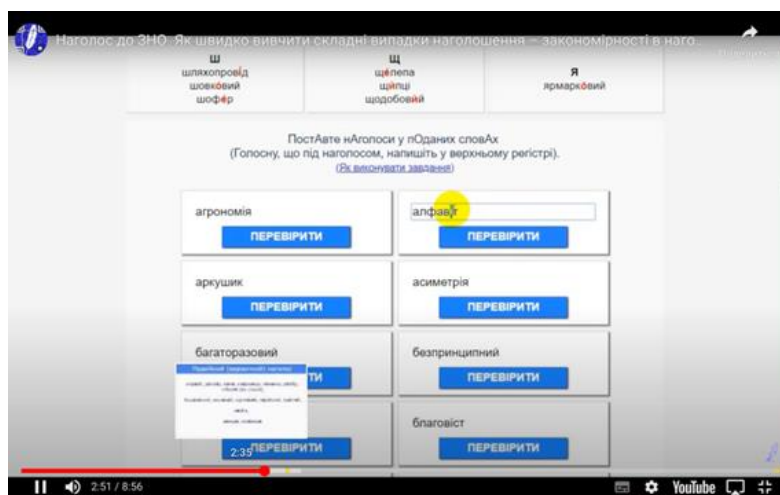

Рис.18. Вивчення складних випадків наголошування слів

Далі наведемо зразки завдань, спрямованих на запам'ятовування акцентуаційних норм української мови, що пропонувалися модераторами слухачам, наприклад:

*Замок закрила я на замок,
Дощик пішов і замок змок,
В замок не втраплю – заржавів замок,
Бо він під дощиком замок.*

Якось вранці наша Ольга Захотіла взяти фольгу , Нею дрова обкрутити Й жалюзі з цього зробити.	Ось фартух вона знімає І свою дочку гукає. Разом з донькою вони Вмить до лікаря пішли.	Цей випадок можливо й казка. Але для кожного підказка: Як слово нам наголосити І правильно заговорити.
Як полізла на драбину - Прихопило в неї спину В ніздрях Олю закрутило, Навіть кишку прихопило.	Флюорографію зробили Купу ліків накупили. Сказали їй відпочивати Й чорнослив зранку уживати.	

Рис.19. Приклад слайду презентації із завданням для засвоєння акцентологічних норм.

Завдання: прочитайте, правильно наголошуючи слова

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Модератори пропонували слухачам прості завдання (рис.19) (останні вищенаведені зразки), суть яких полягала не в тому, щоб учасники правильно відгадували загадку, а в тому, що, оскільки відповіддю на загадку було проблемне в аспекті наголошування слово (найчастіше воно мало наголос, відмінний від наголосу у випадку його вимови російською мовою), слухачі повинні були його вимовити з правильним наголосом. Слід зазначити, що правильне наголошування, здавалося б, простих загальноживаних слів викликало неабиякий подив у учасників зустрічей. Вони залюбки їх занотовували для себе й повторювали по декілька разів з метою кращого запам'ятовування (рис.20). Вважаємо, що усвідомлення людиною мети навчання, безумовно, допомагає в цьому процесі. Під час вивчення орфоепічних норм слухачі, безумовно, розуміли, що вивчення зокрема акцентуаційних норм допомагає досягти одного з аспектів поставленої мети – позбутися звички говорити російською, адже саме норми наголошування «видають» мовця російською.

Вважаємо за потрібне наголосити на тому, що найпершим практичним завданням, яке повинен поставити перед собою (а відповідно, і перед слухачем) педагог є передусім перевірка засвоєння й закріплення навичок мовлення, доведення цих навичок до рівня автоматизму. У зв'язку з цим, недоліків вимови поступово вдається позбутися шляхом ускладнення завдань. Так, просте вгадування загадок уже під час подальших перетворилося на завдання створити текст, використовуючи слова, що називають предмети, наведені на презентаційних слайдах (звісно, цими назвами повинні бути знову ж таки проблемні в аспекті наголошування, але вже вивчені протягом попередніх зустрічей, слова), наприклад:

ВІДГАДАЙ ЗАГАДКУ!

- Десять плюс чотири дорівнює ...
- У сумці ми несем книжки, пенали, зошити й ...
- У кожного із нас бажання – виразне слухати ...
- Довга смужка обробленої шкіри, яку ми втягуємо в брюки
- Смачний та ароматний напій, в основі якого лежить
молоко, пінка з молока, а також міцна кава

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

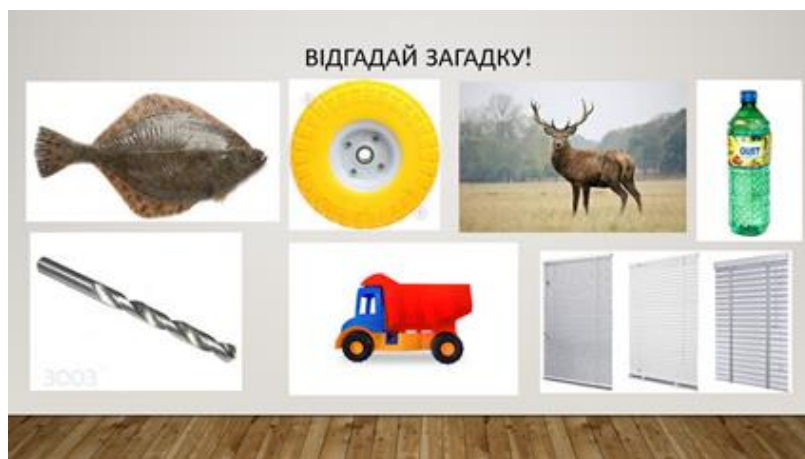

Рис.20. Приклади слайдів презентації із завданнями для засвоєння акцентологічних норм

Крім роботи з акцентуаційними нормами під час зустрічей, модератори пропонували учасникам короткі тестові завдання на правильне наголошування слів у Telegram-каналі між зустрічами. Цей вид роботи дуже подобався учасникам, і вони залюбки відгукувались над нього протягом тижня.

Серед завдань на тренування артикуляційного апарата одним з найцікавіших виявилось завдання, яке ставило за мету учасникам прочитати скоромовки. Читання повинно було бути якомога чистішим і якнайшвидшим. Це завдання на постійній основі пропонувалося учасникам на початку зустрічей, у результаті чого атмосфера спілкування одразу ставала позитивною, невимушеною й доброзичливою. Учасники підходили до виконання завдання по-різному: одні намагалися прочитати скоромовки якомога швидше, інші – без помилок, а хтось не лише тренував дикцію, й намагався дізнатися значення тих чи інших незрозумілих слів. Модератори пропонували для тренування скоромовки як на вимову якихось однотипних звуків, так і найдовшу у світі скоромовку українською, яка увібрала в себе 70 різних скоромовок (рис.21а, б): «У четвер четвертого числа о четвертій дня у центрі столиці садівник розсадівникувався. Та так розсадівникувався, що разом з садом троянд висадив ще й сад азалій, сад каприфолій та розарій у садочку навпроти, потім ще навпроти, та ще навпроти. Там, де росла липа біля Пилипа, який жив із Пилипицею та пилипеленятами. Якраз із пилипеленятами у цей час пиляв Пилип поліна з лип. Притупив пилку

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Пилип. А потім Пилип і Пилипко поливали липки. Виросли липки й у Пилипа, й у Пилипка. А Пилипиця напекла пироги перепечені, перцем переперчені. Бо була засмучена, змучена та вимучена тим, що всю ніч миші в шафі шаруділи, шість шарфів шерстяних з`їли. І хотіла влізти в шафу кішка, там де шурхотить у шафі мишка. Але мишка раз прийшла до кішки, уклонилась кішці в ніжки, кішці – смішки, мишці – нітрішки. Та обидва потім так вимокли-перемокли під жахливою зливою під кущем, з жуком та джмелем, що здружилися. Тому був собі коточок, украв собі клубочок – та й сховався в куточок. А Пилипица плакала-неплакала, їй плакати – нема коли. Та так з відчаю, що шарфи з`їли, голосила-переголосила, що заболіло горло в господині, бо багато говорила, переговарила, перенаговорювала на мишку, кішку, й сусідську кішку й мишку, та ще й шишки на сосні та шахи на столі. І побігла стежинами, поміж ожинами, туди, де у діброві – дуби, під дубами – гриби, трава – між грибами, хмарки – над дубами. Й млин стоїть, скоро не вистоїть. Прилетіли горобці – говорили про крупці; не про крупці, не про крупницю, а про круп`ячко. От і набрала Пилипиця на млин борошна та крупячка жменями й торбинами. А на пагорбі одна торба впала та котилася з високого горба, в торбі паляниця Пилипу й Пилипиці. Пилип знизу верещить, Пилипиця зверху пищить, торбина тріщить. Одначе котилася вона, не перекотилася, тріщала, та не тріснула. Як раз у цей час їхала Хима до Максима візком-тарадайкою; тарадайка торохкоче, сива кобила везти не хоче. Бо підкова клокаче. Наче лелека до лелеченят летіла й клетотіла. От біля тарадайки з її хазяйкою й спіймала Пилипиця торбицю. А поруч чорнобілий чорногуз у болото чорне вгруз і чапля сохла, чапля чахла, чапля здохла. Дорогою Пилипиця зупинилася біля броду, біля саду, там, де бабин виораний город. Де барабанять по городу бараболя та горох. А горох у городі виріс небувалий, одначе горобці город пограбували. Одне втішило, що бабин біб розцвів у дощ. Буде бабі біб у борщ. Набрала й бобів собі господиня, й гороху. А трохи далі в горішнику горішенька горішками обвішана. Обтрушують горішки Орішка та Тимішка. Попросила в малих малу жменю малих горіхів для малих своїх малих. Їхній батько Гриць ніс горіх через поріг. Став на горіх, упав на поріг. Тому що всю ніч пильно поле пильнував, перепелів полював. А Пилипиця згадала, як приснивсь сьогодні сон сусідці, що приніс їй сусіда сік з суниці. То вона вже за суницю не питала, лише горіхів повну жменю

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

набрала. Їй побігла знов Пилипиця поміж ожинами назад стежинами додому, щоб напекти для синів-молодців свіженьких млинців, пироги ж були – перепечені, перцем переперчені. А вона ж, мов та квочка, що ходить коло кілочка, водить діточок коло квіточок, над своїми синами носить без устану. Тому за годину були у печі смачні та гарячі пшеничні калачі. Зі свіжою ожиною, бабиними бобами, горохом та сиром з горіхами з горішника, що збирали Тимошка й Оришка. І хвалили молодці ті млинці на молоці і гарячі калачі, що пеклися у печі. Коржі – з медом, коржі – з маком, і смаження – з пастернаком, і галушкИ – з лютим перцем, господиню з добрим серцем, що ще й сусідам усім за спасибі дала ще й хрону, дала риби, мАківку – до мачини, перченьтко – до перчини. А потім чорним вечором пригощала й синів, і гостей чаєм з печивом. А дідусь Опанас купив ананас. Кликав: “Приходьте до нас – почастуємо вас!”. А Пилипиця стільки наготувала-переготувала, що не до ананасів їй було, і вона кликала-перекликала усіх сусідів та їхніх сусідів із сусідніх дворів до себе, та накликала усе місто. Їли-їли – не переїли, та ще й на завтра лишилося. Тож хочеш їсти калачі – не лежи на печі! От такий вийшов бенкет на весь світ, а все через того садівника, що розсадівникувався своєю розсадою троянд». Слід зазначити, що незважаючи на те, що це завдання нагадує дитячу гру, учасникам дуже подобалось, і вони навіть робили під час занять скріншоти екрану з презентаційним матеріалом з метою повернутися до них в інший час, щоб навчитися швидко читати або потренуватися разом з дітьми (рис. 21 б).

Рис.21 а. Приклад слайдів презентації із завданнями для опанування орфоепічних норм сучасної української літературної мови

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дивний давній детектив

У четвер четвертого числа о четвертій з чверто години лігурійський регулювальник регулював у Лігурії, але тридцять три кораблі лавірували, лавірували та так і не вилавірували, а потім протокол про протокол запротоколював, як інтерв'юером інтерв'ююваний лігурійський регулювальник речисто та не чисто рапортував, та не дорапортував: дорапортовував і так зарпортувався...

Щоб інцидент не став претендентом на судовий прецедент, лігурійський регулювальник акліматизувався в неконституційному Константинополі, де реготлі реготом реготали й кричали турку, який начорно обкурений трубкою: «Не кури, турка, трубку, а то прийде бомбардир із Бранденбурга - бомбами забомбардує за те, що хтось у нього пів двора рилом вириє, викопав і підриє».

Рис.21 б. Приклад слайдів презентації із завданнями для опанування орфоепічних норм сучасної української літературної мови

Отже, робота над завданнями на тренування артикуляційного апарату під час зустрічей полягала не лише в удосконаленні мовного апарату, покращенні артикуляційної чіткості та виразності вимови учасників, а й у доборі таких вправ, які б, одночасно з реалізацією поставлених завдань, сприяли б яскравому розкриттю задумів модератора.

Важливим етапом вивчення мови є збільшення лексичного запасу мовця. Надамо характеристику деяким видам роботи, проведеним модераторами в цьому напрямку.

Відомо, що рівень засвоєння дитиною нових слів збільшується тоді, коли вона захоплена процесом навчання. Саме таку методику поклали в основу зустрічей з учасниками модератори: від першої й до останньої зустрічі вони не намагалися запропонувати для вивчення довгі списки нових слів разом з поясненням їхнього лексичного значення, а працювали у зворотному напрямку – пропонували до уваги цікаві задання, які мали на меті прочитання нових лексем з подальшою спробою учасниками надати їм тлумачення й увести до складу речення. Наприклад:

Завдання. Прочитайте наведені слова. Спробуйте надати цікаве визначення поняттю. Уведіть ці слова в речення.

Безбережжя

Забаганка

Хитросплетіння

Самоповага

Нероба

Нерозливвода

Іграшкар

Кволий

Гущавина

Легіт

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Варто зазначити, що учасники залюбки виконували ці завдання, подекуди сперечаючись у процесі надання тлумачення лексемам. Цікавим був той факт, що під час спроб розтлумачити деякі слова, учасники досить вдало вдавалися до проведення паралелей з іншими мовами (французькою, англійською, німецькою), що допомагало їм дійти правильних висновків під час виконання цього завдання. Одночасно модератори допомагали учасникам у цьому виді завдань шляхом надання пояснень про існуючі в українській мові словотвірні моделі (типові суфікси для іменників на позначення роду діяльності, найпоширеніші суфікси, що утворюють назви осіб за місцем проживання та національністю, продуктивні префікси, які вказують на давність, сумісність, підпорядкованість тощо) (рис. 22 б).

Виконання різноманітних вправ, метою яких є переклад, також забезпечує інтенсивне нагромадження лексичного запасу мовця. Слід зазначити, що завдання перекласти той чи інший уривок тексту учасники отримували під час кожної зустрічі. Уривки свідомо обиралися модераторами невеликі (це могло бути навіть одне речення), проте обов'язково містили такі лексеми, над перекладом українською мовою яких слід було подумати. Так, серед інших лексем модератори часто пропонували для перекладу багатозначні слова, які, як відомо, в різних контекстах можуть мати різні варіанти перекладу. Позитивним моментом було те, що учасники помічали одне за одним помилки під час перекладу й намагалися дипломатично їх виправити.

Завдання. Перекладіть українською.

Осенью и весной, зимой и летом хорошо дышится в лесу. В высокое небо возносятся бронзовые стволы сосен. Точно белые красавицы, смотрятся в воду кудрявые березки. На освещенных солнцем душистых полянах высятся богатыри дубы. Каждым листочком трепещет робкая осина, и ярким осенним убранством красуется клен.

Завдання. Запропонуйте свій варіант перекладу.

Постарайтесь воплощать в своей жизни понятное и простое. А над сложным задумываться до тех пор, пока не увидите его простоту. А как увидите - попробуйте воплотить его в своей жизни. Ну а как поймете, что это не так просто, как вам казалось, пройдите по этому кругу ещё раз. И так до тех пор, пока не

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

заметите, что движетесь по спирали. Такая вот простота и сложность любого развития.

Категоричность – это окаменевший обломок мысли.

Культура определяет правила. И они важны. Правила создают структуру, помогают справиться с хаосом. Это своеобразные рамки. А рамки можно двигать, с ними можно экспериментировать. Это своего рода исходная точка, которая может стать большим ресурсом для развития и творчества.

В истории культуры записан огромный опыт, полученный и пережитый нашими предками. Опыт, которым мы можем воспользоваться, чтобы не изобретать заново велосипед. Но также и опыт, знание которого может помочь, когда мы не уверены, как жить и какую форму отношений выбрать, но точно знаем, чего мы не хотим.

Есть два главных способа заставить себя что-то сделать. Первый, самый популярный и сокрушительно ошибочный – попробовать мотивировать себя. Второй, менее популярный и полностью правильный выбор – развивать в себе дисциплину (Борис Новодержкин)

Рис.22 а. Приклади слайдів з матеріалом для перекладу

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Перекладіть українською:

1. Вскоре после восхода набежала туча и брызнул короткий дождь.
2. Дети удивились неожиданному появлению гостей и смотрели на них широко раскрытыми глазами.
3. Иногда художника сравнивают с пчелой, собирающей мёд с множества цветов.
4. Аленушка мечтательным взглядом глядела на далёкие белые облака.

Рис.22 б. Приклади слайдів з матеріалом для перекладу

З метою збільшення словникового запасу слів модератори не лише пропонували учасникам різноманітні цікаві завдання, а й у рубриці «Цікаві факти про мову» надавали інформацію про структуру українського алфавіту, семантичне різноманіття синонімічних рядів, унікальність українських лексем, походження назв місяців тощо.

Інформація про унікальні назви кольорів в українській мові викликала в учасників жваве обговорення (рис.23 а): вони не лише проводили паралель з назвами кольорів в інших мовах, а й, заглиблюючись у закони кольорознавства, намагалися зрозуміти походження того чи іншого кольору і відшукували ці кольори в природі.

У нашій мові є унікальні назви кольорів:
барвінковий (світло-блакитний, колір квітів барвінку),
жаристий (яскраво-червоний, колір жару),
капуциновий (відтінок коричневого),
миртовий (відтінок темно-зеленого),
смарагдовий (колір коштовного смарагду),
кубовий (насичено-синій, індиго),
бразолійний (глибокий темно-синій, колір сандалу),
прюнелевий (відтінок чорного, колір стиглих ягід шовковиці),
кармазиновий (темно-малиновий).

Рис.23 а. Приклади слайдів презентації з матеріалом рубрики «Цікаві факти про мову»

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Можемо однозначно стверджувати, що подібні дискусії є позитивним моментом у процесі навчання мови, оскільки учасники тренують також уміння вести діалог і навички експромтного мовлення (рис. 23 б).

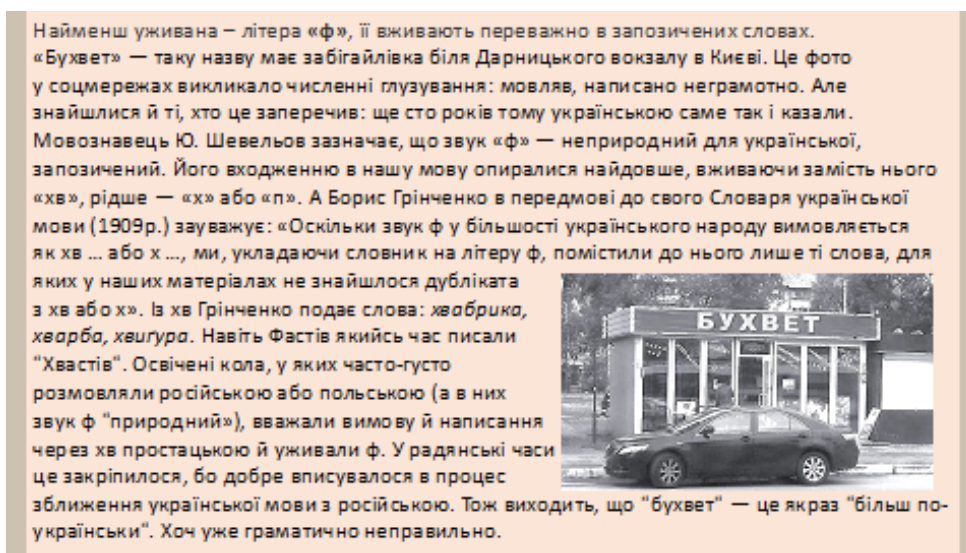

Рис.23 б. Приклади слайдів презентації з матеріалом рубрики «Цікаві факти про мову»

Висвітлення модераторами інформації про найбільш уживані та найменш уживані літери алфавіту спровокувало в учасників зацікавленість змінами, що відбулися в українському правописі 2019 року. У зв'язку з цим, уже наступної зустрічі модераторами до уваги учасників було запропоновано стислий огляд основних змін у новій редакції правопису (рис. 24).

Слід зазначити, що, якщо на початку зустрічей більшість учасників була переконана в тому, що нові зміни в правописі — це невдалий експеримент, який ніколи не вдасться втілити в життя, то після почутої інформації про походження тих чи інших правописних змін, багато хто змінив свою думку й почав стверджувати, що, однозначно, запропоновані зміни підуть на користь нашій мові.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тепер пишемо окремо пів у значенні половина:
пів аркуша, пів відра, пів години, пів літра, пів міста, пів острова, пів яблука, пів ящика, пів ями; пів Європи, пів Києва, пів України.

Якщо ж пів з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття і не виражає значення половини, то їх пишемо разом: **піваркуш, південь, півколо, півкуля, півмісяць, півоберт, півовал, півострів.**

Тепер можна писати слова **ірій / ирій, ірод / ирод** двома способами.

Також тепер уже офіційно пишемо І на початку окремих вигуків (**ич!**), часто (**ич який хитрий!**), дієслова **икати** та похідного від нього іменника **икання**.

Крім того, І на початку слова вживають деяких загальних і власних назвах іношомовного походження: **ир, Ич-он, Чен Ин.**

Змінений принцип передачі **сполучення th у словах грецького походження** – тепер його передаємо через **Т**: *антологія, антропологія, аптека, астма, бібліотека, католицький, театр, теорія, ортодокс, ортопедія, Амальтея, Прометей, Текля, Таїсія, Теодор.* У словах, узвичаєних в українській мові з **ф**, **допускається орфографічна варіантність** на зразок: *анафема і анатема, дифірамб і дитирамб, ефір і етер, кафедра і катедра, логарифм і логаритм, міф, міфологія і міт, мітологія, Агатангел і Агафангел, Афіни і Атени, Борисфен і Бористен, Демосфен і Демостен, Марфа і Марта, Фессалія і Тессалія* та ін.

$lg(1000) = 3$

Рис.24. Приклади слайдів до теми «Зміни в українському правописі»

Традиційно жваве обговорення й зворотню активну реакцію викликала надана інформація про українські фемінітиви (рис.25, 26).

У новій редакції правопису з'явився спеціальний параграф, що має безпосереднє відношення до проблеми гендерної рівності в Україні. Ідеться про активне утворення і вживання так званих **фемінітивів**, тобто назв жінок за їх професійними, освітніми, посадовими ознаками, сферою діяльності тощо. У цьому параграфі детально розписано, якими суфіксами можна послуговуватися для утворення таких слів. Тобто поряд з уже звичними для нас словами *вчителька, вихователька, касирка, прибиральниця*, запропоновано активно вживати й інші лексеми: *юристка, дикторка, директорка, завідувачка, філологиня, критикеса, мисткиня* тощо. Ці слова не мають обмеженого розмовним стилем уживання, їх можна застосовувати і в офіційних документах як варіанти до узвичаєних чоловічих форм.

Рис.25. Приклад слайду презентації до теми «Зміни в українському правописі. Фемінітиви»

Думки учасників розділилися: хтось стверджував, що поява фемінітивів – геть сумнівна для мови подія, а дехто з азартом намагався утворити фемінітиви від усіх іменників, що спадали на

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

думку. У зв'язку з цим, модератори вирішили не полишати цю тему й наступної зустрічі запропонували учасникам невеличкі завдання на творення фемінітивів, а також на висловлення міркувань щодо їхньої подальшої долі.

Рис.26. Приклади слайдів із завданнями до теми «Зміни в українському правописі. Фемінітиви»

У процесі навчання складність завдання, як відомо, повинна зростати. Так, з часом модератори почали пропонувати учасникам більш складні, проте не менш цікаві завдання.

Серед вправ, які найбільше запам'яталися учасникам, були завдання на вироблення навичок експромтного, ситуаційного мовлення. Їхній зміст полягав у тому, щоб учасник склав невеличку історію за запропонованим на презентації малюнком. Під час різних зустрічей завдання доповнювалось тими чи іншими умовами, серед яких були обмеження за кількістю речень (10 речень), обмеження за часом (2 хвилини), розташування елементів малюнка в правильному порядку, обов'язкове використання запропонованих у довідці біля малюнка слів, встановлення ймовірної назви картини (у випадку, якщо для створення розповіді пропонувалися не малюнки, а картини відомих художників), використання якомога більшої кількості прикметників під час опису, аналіз ідеї, яку автор картини намагався донести до реципієнта, тощо. Специфікою цього завдання було те, що учасники не могли підготуватися до його виконання заздалегідь, оскільки малюнки або картини бачили вперше на слайдах презентації саме в той момент, коли їх слід було описати. Нижче наведемо кілька

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

варіантів цього завдання в якості ілюстрації (зразки завдань наводяться частково).

Завдання. *Оберіть малюнок. Говоріть експромтом протягом двох хвилин, описуючи те, що ви бачите на ньому.*

Завдання. *Оберіть малюнок. Розташуйте його елементи в правильному порядку. Складіть цікаву історію, використавши усі запропоновані в довідці слова.*

Довідка: *Хвилі, відпочинок, вантажівка, легінь (хлопець, парубок), середєга (бідолаха).*

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

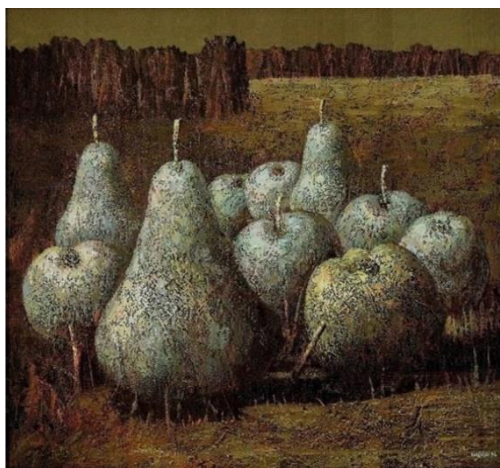
Довідка: добротливий (добродушний), доконче (обов'язково), бабця, жужмом/жмаком (у зім'ятому вигляді), з поквану (через поспішність).

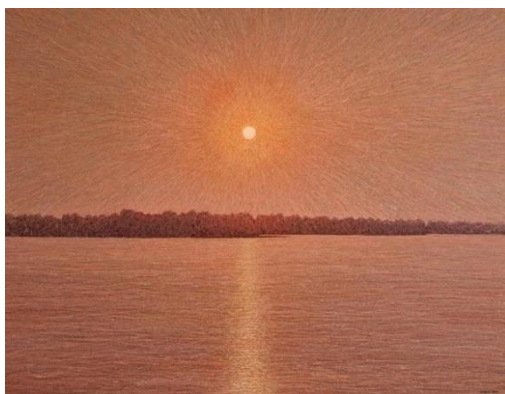
Довідка: жаріти/жахтіти (горіти як жар), назвисько (кличка), накручувати оберти (набирати обертів), наспіхом (як доведеться), низовина.

Завдання. Прослухайте інформацію про відомого українського художника Івана Марчука. Розгляньте його картини (рис.27). Як ви вважаєте: що митець намагався сказати своїми творами? На вашу думку, наскільки вдало дібрана назва картини? Які почуття викликає у вас полотно? (рис.27)

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

«Натюрморт», 1984

*«Схід сонця над річкою Дніпро»,
2004*

«Звуки органу», 1996

*Рис.27. Слайди з картинами І. Марчука
(завдання наводиться частково)*

Іван Марчук – відомий художник, легенда українського живопису, геній, який створив близько 5000 робіт, відкрив понад 150 монографічних та 50 колективних виставок і придумав свій власний стиль «пльонтанізм» (походить від українського слова «пльонтати» – плести). Його роботи знаходяться в музеях на п'яти континентах. Марчук потрапив до списку «100 найкращих живих геніїв», складеного британською газетою Daily Telegraph. Міжнародна академія сучасного мистецтва в Римі прийняла його до Золотої гільдії (до якої входить 51 художник зі всього світу) та обрала почесним членом наукової ради академії. Однак міжнародному визнанню передували тривалі напади депресії та заборонені виставки в колишньому СРСР.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Щораз створюючи завдання, спрямовані на розвиток експромтного мовлення в учасників, модератори намагалися не просто урізноманітнити зустрічі і зробити їх не схожими одна на одну, а й поступово ускладнювали завдання. Так, якщо під час перших зустрічей учасники описували прості за сюжетом малюнки-комікси, то згодом цей вид завдання став схожим на наведене в останньому зразку: у ньому модератори, крім основної мети – створити умови для можливості експромтного мовлення учасниками зустрічей, змогли познайомити їх з культурною спадщиною України (рис.28). Слід зазначити, що учасники охоче відгукувались на пропозицію висловити думку щодо їхніх уподобань у мистецтві, описували картини, які мають вдома, виставки, які відвідували, або просто враження від картин, представлених під час зустрічі на демонстрації:

Рис.28. Приклади слайдів з картинами М. Примаченко (завдання наводиться частково)

Рис.29. Приклади слайдів з картинами сучасних українських художників (завдання наводиться частково)

РОЗДІЛ 4

ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

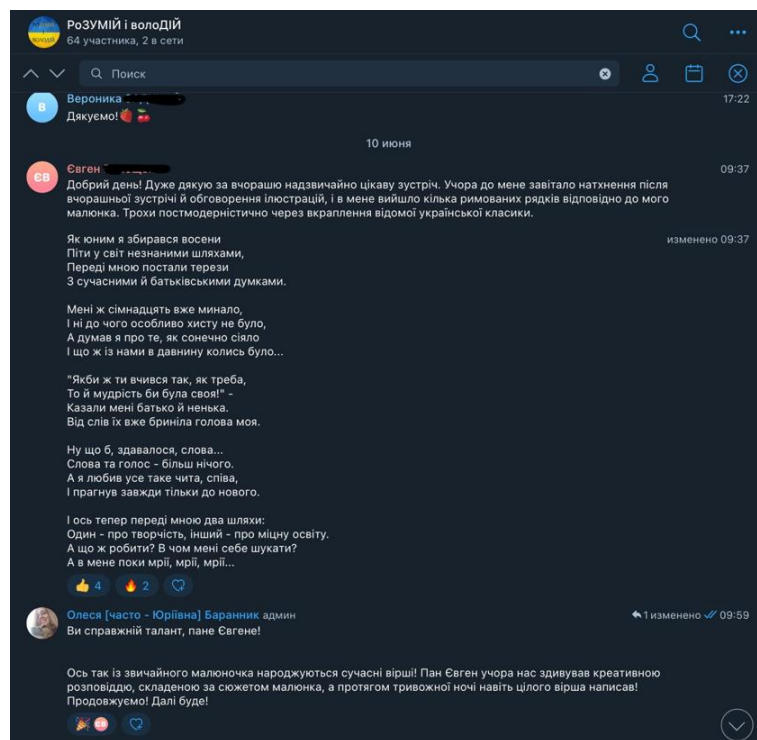

Рис.30. Приклад роботи чату в Telegram-каналі «РоЗУМІЙ і волоДІЙ»

Позитивним моментом є той факт, що учасники відвідували зустрічі абсолютно свідомо, маючи непереборне бажання навчитися вільно говорити українською. Протягом перерв між заняттями вони залюбки виконували невеличкі завдання й обговорювали інформацію, яку модератори розміщували в Telegram-каналі «РоЗУМІЙ і волоДІЙ». Часто учасники самі в Telegram-каналі або ставили питання, що виникали в них за різних життєвих обставин, або ділилися інформацією, яка їх вразила і є корисною для вивчення української мови, а подекуди навіть оприлюднювали там вірші, що склали під враженнями під час зустрічей (рис.30).

Одним із завдань, що стало традиційним під час зустрічей, було завдання в рубриці «Поговоримо?». Учасникам пропонувалося нескладне, цікаве питання, на яке кожен повинен був дати більш-менш розгорнуту відповідь. Такими питаннями були питання типу «Хто ви за гороскопом? На вашу думку, варто вірити в гороскоп? Чому?», «Чи маєте ви домашню тваринку? Розкажіть про неї», «Яка пора року Вам подобається найбільше? Чому?», «Уявіть ситуацію: Ви прокинулись вранці й зрозуміли, що на один день перетворилися на людину протилежної статі... Що робитимете?», «Чи часто ви бачите сни? Розкажіть сон, який вам запам'ятався» тощо (рис.31)..

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Слід зазначити, що подібні нескладні теми для спілкування викликали неабиякий інтерес в учасників. Вони не лише залюбки розповідали про те, яку пору року вони любляють, хто вони за гороскопом, який дивовижний сон побачили, яких домашніх улюбленців мають, але й демонстрували останніх іншим учасникам.

Рис.31 а. Приклад роботи чату в Telegram-каналі «РоЗУМІЙ і волоДІЙ»

Тема про перетворення на людину протилежної статі взагалі спричинила активне обговорення розбіжностей між чоловіками і жінками, проблеми гендерної нерівності в суспільстві та критику кожної статі. Учасниці-жінки активно хвалилися своїми вміннями не лише готувати їжу й прибирати у квартирі, але й ремонтувати каналізацію, збирати меблі, лагодити електрику в будинку, пиляти дрова електричною пилою тощо. У відповідь на зауваження учасника-чоловіка про те, що жінка повинна бути виключно господинею і люблячою матусею, жінки-учасниці активно почали просувати ідею за рівні права й можливості (рис.31а).

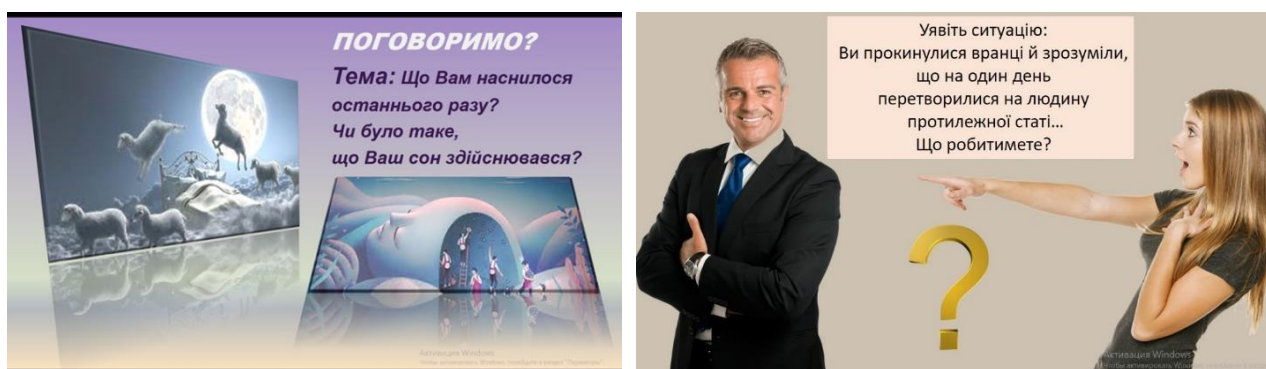

Рис.31 б. Приклади слайдів із завданнями рубрики «Поговоримо?»

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У результаті можемо зробити висновок, що подібні теми, хоч і не являють собою складний для аналізу матеріал та не спричинюють глибокі міркування, є достатньо корисним тренажером монологічно-діалогічного мовлення.

Вважаємо вдалим використання під час зустрічей завдання рубрики «Pro et contra» (від лат. – «за і проти»), виникнення якого сягає античних часів. Суть вправи полягає в тому, щоб, поміркуювавши над тим чи іншим твердженням, дібрати певну кількість аргументів (як правило, по 2-3), стаючи спочатку на позицію «ЗА», а потім на позицію «ПРОТИ» запропонованого факту (рис.32).

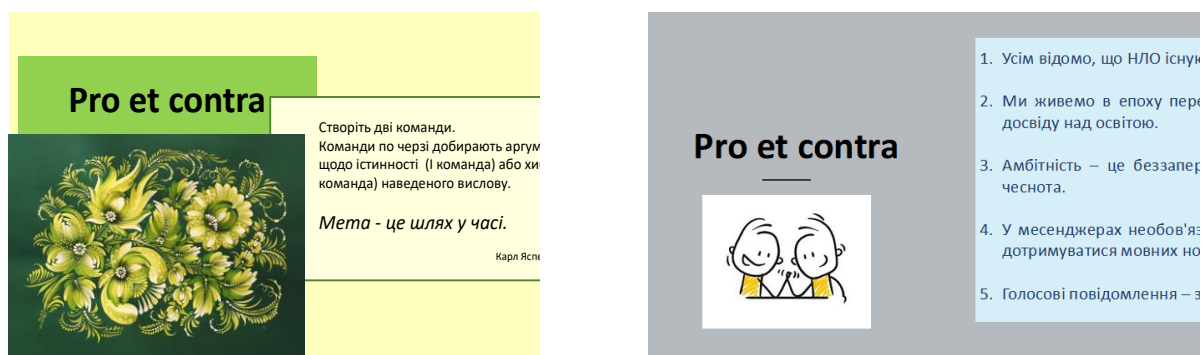

Рис.32. Приклади слайдів із завданнями рубрики «Pro et contra»

Ідеальними умовами для використання подібних завдань є індивідуальні заняття з людиною. Проте модератори вирішили запропонувати різні варіанти вправи рубрики «Pro et contra» під час групових зустрічей, у результаті чого отримали позитивний результат: учасники щораз активніше добирали аргументи, у результаті чого очевидним став той факт, що вони змогли об'ємно побачити запроповану проблему, зрозуміти позицію опонента, покращили рівень взаємодії з візаві, навчилися прогнозувати проблему іншої людини, а найголовніше – змогли це втілити з допомогою мовлення.

Завдання. Доберіть аргументи щодо істинності або хибності наведеного твердження.

Чоловік сильніший за жінку: міф чи реальність?

Вища освіта – запорука успішного життя.

Вхід до музеїв повинен бути безкоштовним.

М'які іграшки призначені лише для маленьких дітей.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Батьки повинні допомагати своїм дітям під час виконання домашнього завдання.

Слід зазначити, що це завдання, як і попередні, модератори також поступово урізноманітнювали й ускладнювали: на початковому етапі учасникам пропонувалося надати будь-які аргументи за/проти, а брати слово міг будь-хто охочий. З часом учасникам було запропоновано такі варіанти, як розподіл на дві команди, передача аргументів ланцюжком одне одному, висування тези-антиподу тощо, переклад вислову українською перед його обговоренням тощо.

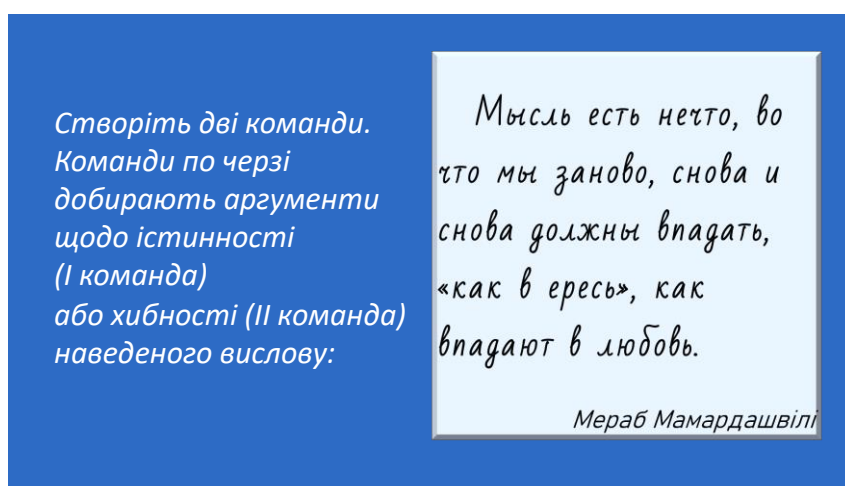

Рис.33. Приклад слайду презентації з ускладненим завданням для рубрики «Pro et contra»

Подібна вправа легко доповнюється різноманітними граматичними завданнями, що поєднує навчання усного мовлення з вивченням або закріпленням тих чи інших правил граматики (рис.33).

Під час кожної зустрічі модератори намагалися приділити певну кількість часу саме вивченню норм української граматики. Так, організаторами було вирішено обов'язково розглянути такі проблемні питання, як особливості роду іменників в українській мові, вживання прийменника «по», формулювання відповіді на питання «котра година», узгодження числівників з іменниками, кличний відмінок іменників, використання активних дієприкметників тощо (рис.34).

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

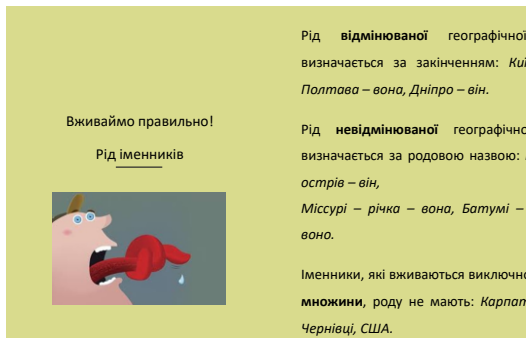

Рис.34. Приклади слайдів для вивчення норм української граматики

Особливістю апробованого виду навчання, про яку завжди доводилося пам'ятати модераторам, було те, що, на відміну від студентського контингенту слухачів, учасників зустрічей не вдавалося серйозно навантажувати навчальною інформацією на глибокому науковому рівні: слухачів, дорослих людей віком від 30 років, загалом не цікавила інформація про причини появи тих чи інших мовних явищ, етимологія певних лексем, процес виникнення та розвитку тих чи інших флексій тощо. У зв'язку з цим у модераторів виникла необхідність подавати науковий матеріал максимально в спрощеному вигляді, без зайвих подробиць, не обтяжуючи інформацію, представлену в презентаціях, теоретичними відомостями, а, навпаки, насичуючи її максимально фактичним матеріалом (рис.35).

Рис.35. Приклади слайдів до рубрики «Лексика», тема «Міжмовна омонімія»

Серед інформації, яка, на погляд учасників, їм здалася найбільш корисною, варто назвати інформацію про особливості вживання українських дієприкметників активного стану теперішнього часу. Учасники зацікавлено добирали варіанти заміни названого виду

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

дієприкметників іншими існуючими в мові частинами мови або їх сполученнями, а пізніше, в Telegram-каналі, ще неодноразово порушували питання заміни того чи іншого дієприкметника з суфіксами -уч/-юч альтернативними варіантами (рис.36).

Також активний інтерес і захоплене обговорення викликала інформація про існуючі в українській мові етикетні формули. Зокрема, під час зустрічей модератори запропонували учасникам інформацію про етикетні формули привітання, звертання та прощання.

НАЙУЖИВАНІШІ СПОСОБИ ЗАМІНИ
НЕВЛАСТИВИХ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ:

1. За допомогою прикметників:

- однокореневих прикметників: *панівна еліта* (а не «пануюча»), *приваблива пропозиція* (а не «приваблююча»), *кровокий екскаватор* (а не «крокуючий»);
- синонімів: *зворушила зустріч* (а не «хвилююча»), *прийдешне свято* (а не «наступаюче»), *багатий на залізо* (або *залізновмісний*, а не «вміщуючий залізо»), *сучасні кордони* (а не «існуючі»), *чинне законодавство* (а не «діюче»), *молоде покоління* (а не «підрастаюче»);
- прикметника із суфіксом -альн-: *зволожувальний крем* (або *крем для зволоження*, а не «зволожуючий»), *освіжальний напій*, *душ* (а не «освіжуючий»), *знеболювальний засіб* (або *засіб для знеболення*, а не «знеболюючий»);
- складного прикметника: *працелюбний, волелюбний хлопець* (а не «люблячий працю, волю»);
- прикметника з прислівником щораз (чирраз): *щораз слабші поштоєки* (а не «слабнучі»), *чирраз менший*.

Рис.36. Приклад слайду з теоретичним матеріалом до теми «Дієприкметник»

ТОВАРИШУ / ТОВАРИШКО / ТОВАРИСТВО

Звертання **товариш** з'явилося в українській мові наприкінці XIX-початку XX ст. Використовувалося в інтелігентському середовищі в значеннях "1. Людина, зв'язана з ким-небудь дружбою. 2. Людина, ідейно зв'язана з іншими людьми".

У радянський час це слово витіснило всі інші звертання, ідеологізувалося й функціонувало для називання соратника по партії.

На сьогодні використовується мало, більш поширеним є звертання **Товариство!** до групи людей, пов'язаних певними інтересами.

ДОБРОДІЮ / ДОБРОДІЙКО / ДОБРОДІЇ

Це звертання вважають давньою почесною назвою осіб, що роблять добро. Як етикетне звертання фіксується у словниках з XVII ст.

Вживається в сполученні з етикетними означеннями *вельмишановний, вельмиповажний* та з прізвищем, ім'ям, іменем по батькові: *добродію Іване, добродію Сидаренко, вельмишановний добродію Олексію Петровичу*

Рис.37. Приклади слайдів з теоретичним матеріалом до теми «Український етикет»

Традиційно жваве обговорення під час подання інформації про етикетні формули привітання викликав момент, яка ж з форм, «Добрий день» чи «Доброго дня», відповідає нормі. Учасники наполегливо стверджували, що їм більш до вподоби є форма «Доброго дня», проте, коли модератори достатньо широко й аргументовано подали інформацію щодо правильності вживання форми «Добрий день», зазначивши, що поява форми «Доброго дня» зумовлена впливом

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

російської мови на українську, змінили свою думку й з того моменту стали свідомо вживати виключно форму «Добрий день» під час привітання на початку зустрічей або в процесі листування в Telegram-каналі (рис.37, 38).

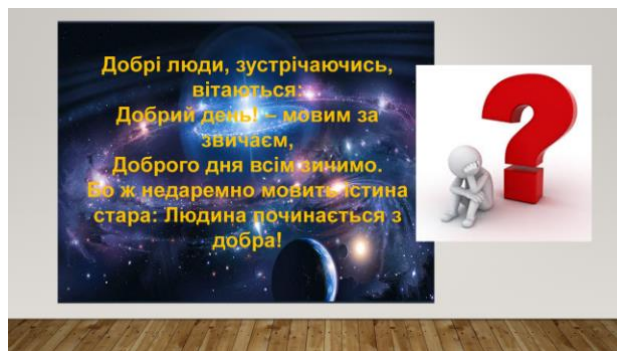

Рис.38. Приклад слайду до теми «Український етикет»

Обов'язковим елементом на закріплення вивченого матеріалу були завдання, що розміщувалися модераторами в Telegram-каналі після кожного заняття (рис.39).

Рис.39. Приклад роботи над закріпленням вивченого матеріалу (завдання, що розміщувалися модераторами в Telegram-каналі)

Ще однією традиційною рубрикою під час зустрічей стала рубрика «Помилки, яких ми ну дуже часто припускаємось» (рис. 40).

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

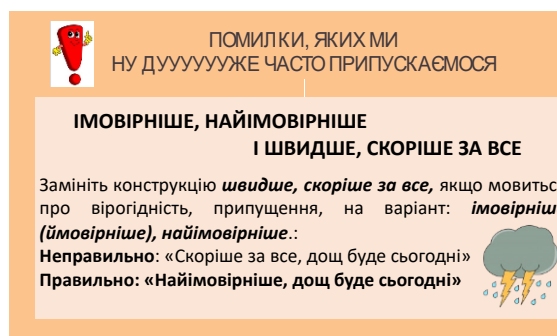
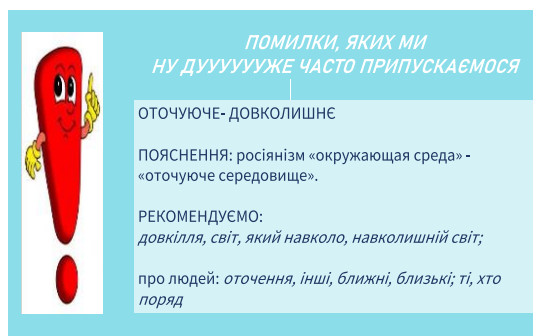

Рис.40. Приклади слайдів рубрики «Помилки, яких ми ну дуже часто припускаємось»

Метою цієї рубрики був розгляд мовленнєвих огріхів мовця і спроба усунення їх подальшого виникнення. Як правило, предметом обговорення були лексичні помилки – росіянізми. Після надання короткого пояснення причин появи тієї чи іншої помилки, шляхів її проникнення в мовленнєву практику модератори щоразу пропонували учасникам відпрацювати на практиці розуміння використання нормативних українських лексем шляхом уведення їх до складу речень. Традиційним також стало розміщення слайдів з матеріалами рубрики «Помилки, яких ми ну дуже часто припускаємось» у Telegram-каналі «РоЗУМІЙ і волоДІЙ» (рис. 41).

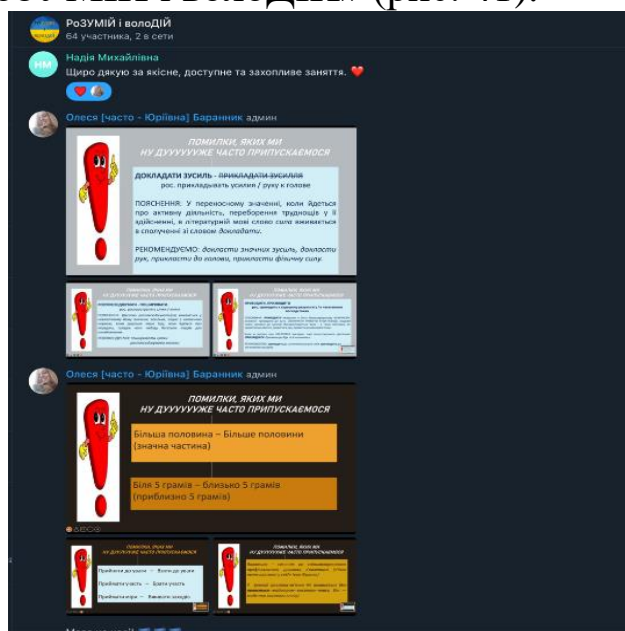

Рис.41. Приклади слайдів з матеріалами рубрики «Помилки, яких ми ну дуже часто припускаємось» у Telegram-каналі «РоЗУМІЙ і волоДІЙ»

Передусім модератори розповіли учасникам про різновиди позанормативної лексики (пояснили різницю між суржи́ком,

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

жаргонізмами, арго, просторіччям тощо), а потім проілюстрували ці види лексики на прикладах.

ДІЮЧЕ ЗАКОНОДАВСТВО	
ПО КРАЙНІЙ МІРІ	ГОВОРИТИ ПО-УКРАЇНСЬКИ
<p>русизм і росіянізм – зовсім різні речі. Русизми – це слова або конструкції, що прийшли до нас з Русі (зазвичай вони зустрічаються рідко й поділяються на історизми та архаїзми). А росіянізми – це слова або конструкції, що прийшли до нас із Росії. Тому технічно слово “русизми” вживати відносно калькованих слів не зовсім правильно, бо корінь “рус” нічого спільного з Росією не має, як би їй того не мріялося. Тому схилиймося до вживання слова <i>росіянізм</i> або інших варіантів, як от <i>московізм</i> та інші.</p>	

Рис.42. Приклад слайду з матеріалами рубрики «Помилки, яких ми ну дуже часто пропускаємо»

Учасники охоче відгукувалися на пропозицію дібрати приклади того чи іншого різновиду лексики й активно пропонували ілюстративні варіанти жаргонізмів, арготизмів, діалектизмів, просторічних слів (рис.42).

За час зустрічей модераторам вдалося надати тлумачення і пояснити норми вживання близько 500 українських лексем. Нижче наведемо приклади.

► **ІМОВІРНІШЕ, НАЙІМОВІРНІШЕ – ШВИДШЕ, СКОРІШЕ ЗА ВСЕ.** Замініть конструкцію *швидше, скоріше за все*, якщо мовиться про вірогідність, припущення, на варіант: *імовірніше, найімовірніше*.

Неправильно: «Скоріше за все, дощ буде сьогодні»

Правильно: «Найімовірніше, дощ буде сьогодні»

► Слово «знаходитися» у значенні «десь перебувати, розміщуватися» **НЕ ВЖИВАЄМО**. Замість цього вживаємо слова «розташовуватися» – про географічне положення, «міститися» – входити до складу, «перебувати» – людям у певному місці.

► **МимохіТЬ** – без певного наміру, всупереч власній волі.

Радо простила йому те немиле слово, що вирвалося йому перше мимохіть (Лесь Мартович)

МимохідЬ – не зосереджуючись на чомусь; на бігу, по дорозі.

Арештант положив солом'яник на тапчані і мимохідь шепнув щось до діда, на що той лише кивнув головою (Іван Франко).

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

► ~~ПОПЕРЕДИТИ ХВОРОБУ~~ – ЗАПОБІГТИ ХВОРОБИ

запобігати, запобігти (чому?) – не допустити, заздалегідь відвернути що-небудь неприємне, небажане;

попереджати, попередити (що?) – наперед повідомляти кого-небудь про щось.

Нас попередили, що лекції не буде, бо професор захворів, і порадили вживати вітаміни, щоб запобігти хворобі.

► ~~ПРИЇХАВ ШІСТЬ РОКІВ НАЗАД~~ – ПРИЇХАВ ШІСТЬ РОКІВ ТОМУ

Після слів з кількісним значенням потрібно вживати тільки «тому», бо «назад» і «тому назад» є калькою.

► ~~ГАРНО ВИГЛЯДАТИ~~ – МАТИ ГАРНИЙ ВИГЛЯД

Основне значення дієслова *виглядати* – це дивитися кудись, крізь щось, вдивлятися кудись.

Іван виглядав стурбовано *Іван видавався стурбованим.*

Виглядає дивно *видається дивним.*

► ~~ДОРОГІ ЦІНИ~~. Ціни можуть бути *високими*, а товари *дорогими*.

► АДРЕС / АДРЕСА

Адреса – місце проживання чи перебування особи, установи; напис на конверті.

Адрес – письмове вітання особі чи організації, переважно з нагоди ювілею.

Сполучення «на адресу» і «за адресою» мають різні значення: «на адресу» вказує на напрямок дії («куди?»): *Листи надсилайте на адресу...*, а сполучення «за адресою» вказує на місце дії («де?»): *Вона проживає за адресою...*

У переносному значенні теж говоримо *сказано на мою адресу* (а не «в мій адрес» чи «у мою адресу»).

► *Довгий – тривалий* збігаються у значенні «такий, що триває», наприклад, *довга (тривала) розмова, довга (тривала) пауза*, але

- «*довга*» вказує на протяжність у часі, а «*тривалий*» підкреслює процесуальність іменника;

- «*довгий*» зазвичай поєднується з назвами періодів часу (*довга ніч, довга зима*), а «*тривалий*» – з назвами дій і станів, розрахованих на тривалий термін: *тривалий політ, тривале лікування*.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

► **ДОГОВІР – ДОМОВЛЕНІСТЬ:**

«*договір*» позначає письмову чи усну угоду, умову про взаємні зобов'язання (*договір про дружбу та співпрацю*),

«*домовленість*» позначає угоду, досягнуту шляхом переговорів (*домовленість про включення питання до порядку денного*).

► **ДОКЛАДАТИ ЗУСИЛЬ - ПРИКЛАДАТИ ЗУСИЛЛЯ**

У переносному значенні, коли йдеться про активну діяльність, переборення труднощів у її здійсненні, в літературній мові слово *сила* вживається в сполученні зі словом *докладати*.

Докласти значних зусиль, докладати рук, але прикласти до голови, прикласти фізичну силу.

► **РОЗПОВСЮДЖУВАТИ – ПОШИРЮВАТИ.**

Дієслово *розповсюджувати(ся)* вживається у невластивому йому значенні, оскільки воно доцільне лише тоді, коли йдеться про передачу чого-небудь багатьом людям для ознайомлення.

Поширювати чутки, але розповсюджувати книжки.

► **ПРИВОДИТИ, ПРИЗВОДИТИ**

Приводити вживаємо в його безпосередньому фізичному значенні: *приводити до хати, спонукати прийти куди-небудь (жадоба знань привела до школи)*. Використовується воно і в таких висловах, як *привести до пам'яті, привести в рух, привести до рівноваги* тощо.

Коли ж ідеться про негативні наслідки, тоді послуговуємося дієсловом *призводити*: *Призвели до біди та й поховались.*

Приводить до позитивних результатів, але призводить до негативних наслідків.

► **ЯВЛЯТИСЯ** – синонім до спільнокореневого префіксального дієслова *з'являтися* («*Чого являєшся мені у сні?*» Іван Франко). У функції дієслова-зв'язки НЕ вживається (~~*Він являється майстром високого класу. Він – майстер високого класу*~~)

► **ВЗАЄМИНИ.** Іменник має виключно форму множини і позначає виключно зв'язки між людьми: «*Племінник не дуже любив свого дядька, але мусив підтримувати тісні родинні*» (Оксана Іваненко).

СТОСУНКИ. Синонімічне до «взаємини», але використовується не лише на позначення зв'язків між людьми, а й між абстрактними поняттями, між державами, між різними організаціями: «*Приятельські*

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

стосунки пов'язували Миколу Лисенка та Петра Чайковського» (Максим Рильський); *«У постійних стосунках з Київською Руссю у 12 столітті перебувало Закавказзя»* (з підручника). Цей іменник має також і форму однини: *«До цього скандалу я не маю жодного стосунку»*.

ВІДНОСИНИ. Іменник, який теж має лише форму множини. Як правило, його використовують у суспільно-політичному значенні: *«Інститут міжнародних відносин», «економічні відносини», «суспільні відносини»* тощо.

ВІДНОШЕННЯ. Цей іменник має форми й однини, і множини й позначає взаємозв'язок між явищами: *відсоткове відношення, синтаксичне відношення*.

СТАВЛЕННЯ. Іменник має лише форму однини й означає характер поводження з кимось, з чимось: *«Я його любив, коли когось цікавить моє ставлення до нього»* (Михайло Коцюбинський). Або *«Дітей треба навчати шанобливого ставлення до надбань світової культури»*.

► **НАСТУПНИЙ / ТАКИЙ / ДАЛЬШИЙ / ПОДАЛЬШИЙ**

В українській мові слова «слідуючий» немає! Ненормативними є вислови *на слідуючий день, слідуюче питання, слідуюча зупинка* тощо.

НОРМАТИВНІ ВАРІАНТИ:

НАСТУПНИЙ. Вживаємо, коли мова йде про предмети, конкретні явища в часовому й просторовому значенні): *наступний урок, наступного року (тижня), наступна зупинка*. Наступний – це той, який настає за попереднім, тому наступне може бути у тому випадку, якщо було перше, друге, третє: *«Проїхали так з кілометр до наступного повороту»* (Олесь Гончар)

ДАЛЬШИЙ / ПОДАЛЬШИЙ використовуються тоді, коли мовиться про абстрактні явища, що відбувалися чи відбуватимуться після якогось часу, події: *дальше життя, подальша доля, подальша робота*. Для прикладу: *«Нелегкою була подальша доля Олексія Варавви»*.

ТАКИЙ. Уживається, коли далі передбачається перелік чи пояснення: *«Восени 1845 р. Т. Шевченко написав такі твори: «Іван Гус» («Єретик»), «Сліпий», «Великий льох», «Наймичка», «Кавказ», «І мертвим, і живим...», «Холодний Яр», «Давидові псалми»*.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Часом слово «наступне» просто зайве: *«Промовець заявив наступне...»* Варто говорити: *«Промовець заявив»*.

Закріплення вивченого під час зустрічей матеріалу має надзвичайно важливе значення, особливо в процесі навчання усного мовлення. Беручи до уваги той факт, що аналізовані зустрічі не є типовим процесом навчання, який, як правило, супроводжується наявністю підручників, посібників чи бодай робочих зошитів, за допомогою яких реципієнт може закріпити вивчений матеріал, можна дійти до висновку, що такий структурний етап, як закріплення вивченого під час попередньої зустрічі, був вкрай необхідним для своєчасного підкріплення отриманих знань. З метою довготривалого запам'ятовування отриманого навчального матеріалу важливо забезпечити закріплення його шляхом повторень та застосувань на практиці не лише в перші хвилини отримання, але й під час подальших зустрічей. Так, саме з цією метою модератори щоразу пропонували учасникам завдання на редагування речень (невеличких текстів), що містили помилки, роботу над уникненням яких було проведено під час попередньої зустрічі (рис.43):

Завдання. Відредагуйте речення.

Ми повинні частіше проводити такі заходи, тому що люди не завжди відносяться до оточуючого середовища з відповідальністю.

Письменники сміливо показують свою любов до оточуючого середовища, і поважають те, що створив Бог.

Підводячи підсумок, хочеться зауважити, що ми б не пізнали добра, якби не існувало зла.

Письменник написав свої твори.

Ми щохвилини лише шкодимо їй, тому задумайтесь, чи є це вірним і потрібним.

Отже, навіть цей приклад доказує нам, що будь-які спроби підкорення природи закінчуються дуже небажано для людей.

У панів були раби, яких вони експлуатували.

Я і природа - це дві сторони медальйона.

Друг, чи правильно вжито виділені слова?

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Завдання. Запропонуйте правильний варіант:

Засідання продовжувалося кілька годин, конкурентноздібний, кристально чистий, крупнопанельний будинок, лишатися депутатства, малочисельні народи, на протязі дня, неправомочність, поступити по закону, потерпіти аварію, приведіть приклад, приймати участь, протирічити, свідоцтвом цього є, сказано на мій адрес, складає 100 гривень, стремління, судьба людини, так прийнято, умісно сказати, це не являється аргументом.

Відредагуйте речення

1. Я хотів би наголосити на слідуючому.
2. На слідуючому уроці ми будемо розглядати новий матеріал.
3. В кінці кінців він таки домігся свого.
4. Він не являється членом гуртка.
5. Письмо відноситься до надзвичайних винаходів людства.
6. Його теорія набула широкого розповсюдження.
7. Слухаючи мої нарікання, він тільки пожимав плечима.
8. Ваша стаття протирічить реальним фактам.
9. Учні по-різному відносяться до навчання.
10. Уважно прочитайте короткі ремарки.

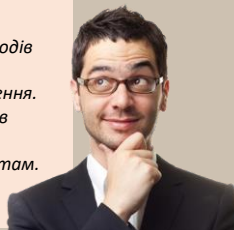

Рис 43. Приклад слайду із завданням на редагування речень

За допомогою запропонованих завдань на редагування тексту модератори мали змогу дізнатися, чи запам'ятали учасники значення тисії чи іншої проблемної лексеми, чи можуть побачити помилкове її вживання і чи правильно вони самі її вживають. У випадку неповного розуміння учасниками отриманого матеріалу, модератори надавали необхідну допомогу та проводили додаткові пояснення.

Підсумовуючи, зазначимо таке. Повномасштабне російське вторгнення в Україну спричинило великий попит на спілкування українською мовою або удосконалення рівня володіння нею. Відповідно до сучасних викликів співробітники ДВНЗ ПДАБА започаткували й вдало втілили в життя проєкт «РоЗУМІЙ і волоДІЙ», учасниками якого стали більше 100 людей. Протягом трьох місяців модератори проєкту на різних методичних рівнях навчали учасників нормативного наголошування слів і правильної вимови звуків та звукосполучень української мови, збільшували лексичний запас і надавали чітку й легку для розуміння інформацію щодо уникнення лексичних помилок, перетворювали писемні текстові зразки на живу

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

словесну дію, тим самим навчаючи учасників говорити правильно, невимушено й вільно українською мовою. У процесі навчання модератори, поступово збільшуючи складність завдань й регулярно повторюючи ті чи інші найбільш дієві вправи, йшли до поставленої мети – виробити в учасників необхідний стереотип активного мислення українською мовою й довести до автоматизму дотримання норм літературного мовлення.

Цілком усвідомлюючи весь позитивний досвід, отриманий від проведеної роботи, модератори зазначають, що подальша робота в напрямку навчання слухачів українського мовлення або вдосконалення рівня володіння нею, повинна проводитись з урахуванням певних нижчеокреслених моментів.

Набір у групи слід проводити суворо обмежуючи кількість учасників. Предметом навчання є саме мовлення людини. Відповідно, кожна особа під час зустрічі повинна мати змогу говорити, як мінімум, по 10-20 хвилин. Враховуючи те, що мовлення кожної людини є індивідуальним і за темпом вимови, і за швидкістю добору лексем, і за необхідністю висловлюватися чи більшою, чи меншою кількістю слів, на мовлення кожного учасника припадає під час зустрічі різна кількість часу. На жаль, чим більшою за кількістю учасників є група, тим менше можливості говорити отримує кожен учасник. У зв'язку із вищезазначеним, вважаємо, що найбільш комфортною кількістю для проведення подібного навчання є кількість до 8 осіб на одного модератора (для груп осіб, які взагалі не мають досвіду говоріння українською мовою – до 5 осіб).

Навчання online-ініціативи «РоЗУМІЙ і волоДІЙ» проводилося на безоплатній основі як з боку учасників, так і з боку модераторів (повномасштабне вторгнення стимулювало появу в країні багатьох волонтерських заходів, одним з яких і стала ініціатива викладачів Придніпровської державної академії та архітектури). Безкоштовна участь в ініціативі, вкрай актуальна на початку війни, на жаль, мала свої певні недоліки: учасники відвідували зустрічі дещо хаотично (могли бути присутніми через два заняття на третє, а то й взагалі з'являлися на зустрічах раз на місяць). Вважаємо, що в подальшому подібне навчання слід проводити виключно на платній основі. Навіть невелика оплата за навчання стимулюватиме учасників не пропускати заняття і ставитись до них більш відповідально.

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК
У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ідеальним варіантом для проведення подібних зустрічей є поділ учасників на групи за професійною діяльністю. Маючи подібний поділ, модератор отримує можливість навчати слухачів не лише загальнонавчальній лексиці, але й вузькоспеціальній, яка є вкрай необхідною на сьогоднішній день для будь-якої особи в її професійній діяльності, адже закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» вимагає від громадян України застосування державної мови у сфері обслуговування споживачів. Згідно з частиною 2 статті 30 цього закону, підприємства, установи та організації всіх форм власності, фізичні особи-підприємці та інші суб'єкти господарювання, що обслуговують споживачів, мають обслуговувати їх державною мовою. Зважаючи на цей момент, а також на особисті прохання учасників ініціативи, модератори планують у подальшому під час проведення подібних навчальних заходів спробувати розподілити охочих удосконалювати мову на групи за професійною діяльністю учасників. Отже, досягнувши поставленої мети, модератори не планують зупинятися й мають на меті задовольнити ще один запит учасників – навчити спілкуватися українською мовою в професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Демиденко Г.Г. Робота вчителя над засвоєнням фразеологізмів, що ілюструють невербальну поведінку українців / Г.Г. Демиденко [Електронний ресурс] <https://core.ac.uk/download/pdf/268531115>.
- 2 Техніка сценічного мовлення [Електронний ресурс] <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3612/1/>
- 3 Тренажер акцентуаційних норм української літературної мови <http://licey58.zp.ua/lesson/nagolos-osnovni-pravila-nagoloshuvannya-sliv-v-ukraïnskij-movi>.